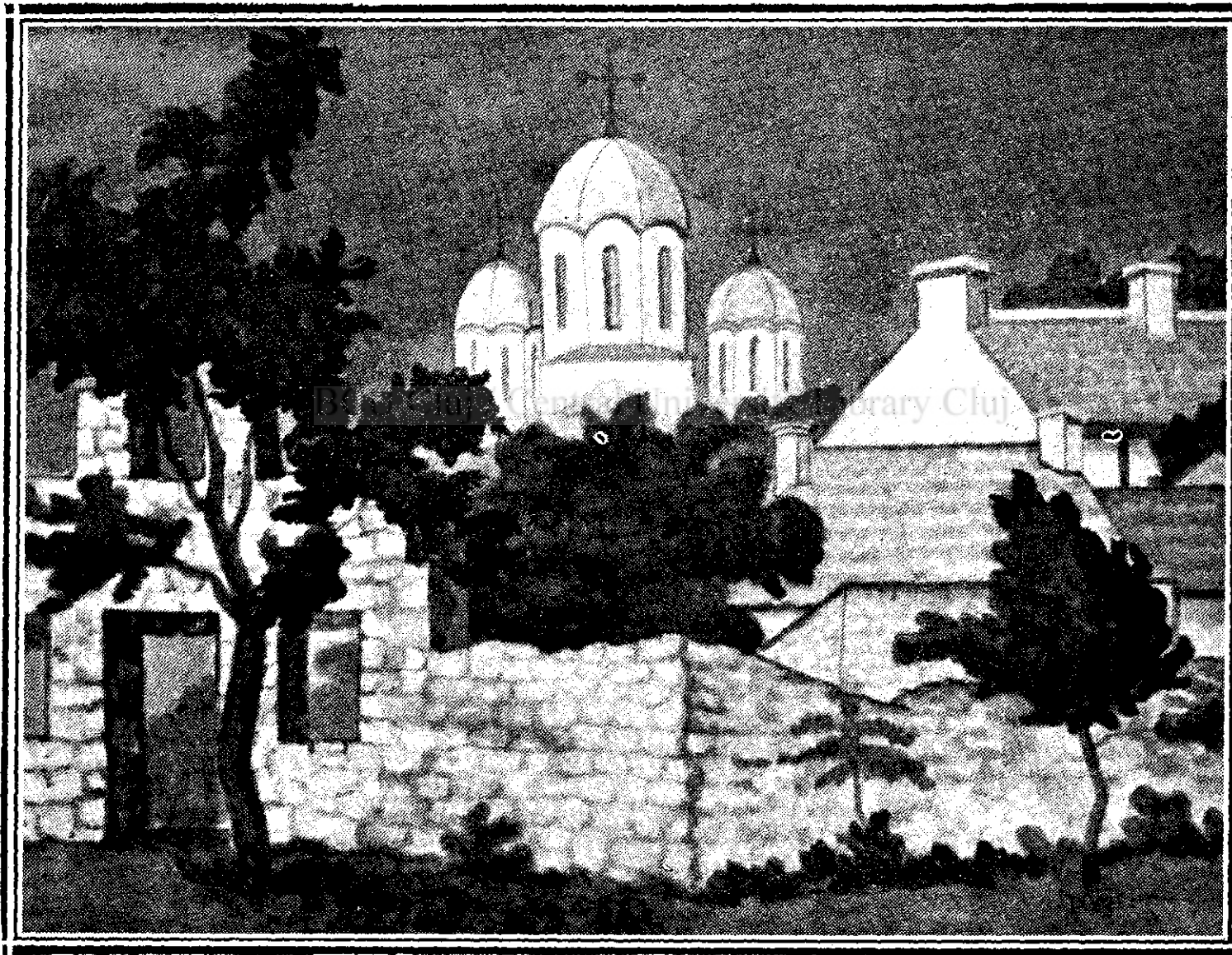

UNIVERSUL LITERAR

LEON VIORESCU : PEISAJ

In acest număr : D. NANU, VASILE SAVEL, MIRCEA RADULESCU, SYLVIUS ROLANDO, VIRGINIA GHEORGHIU,
PAUL FORT, ALEXANDRU COLORIAN, V. V. STANCIU, ION BAILA, EMIL RIEGLER,
NICULAE GRECU, RUD. A. KNAPP, N. N. TONITZA și PERPESSICIUS.

An. XLIII Nr. 42.

16 Octombrie 1927

Lei 5

P O E M E

MORMINTE FARA CRUCI..

Morminte fără cruci, morminte părăsite
La margini de păduri, la margine de drum,
Morminte fără cruci, doar luna vă trimite
In nopți târzii și reci ghirlânzi fără parfum..

Cu brumă și cu ploii coboară toamna'n țară,
Coboară toamna iar, cu-al frunzelor șivoi;
Iar plopii rari și triști pe rând își scuturază
Sărmanul lor prinos de lacrimi peste voi,

Și nici o mână nu s'a întins tremurătoare
S'arunce peste voi o floare, semn pios;
De n'ar fi'n cer o stea lumina săși coboare
Voi n'ați avea măcar o candelă prinos..

Vor trece nopți pustii cu vânt, cu frig, cu ploaie,
Și voi veți sta mereu sub zări făr-adăpost;
Ce-i pasă vieței largi de niște mușuroaie
Părăginite'n veci și fără nici un rost..

O! Știu! Voi așteptați să fie primăvară.
Să treacă iarna grea cu vișor și năluci,
Ca peste voi din nou flori multe să răsară,
Morminte fără flori, morminte fără cruci!

SE COBOARA TOAMNA...

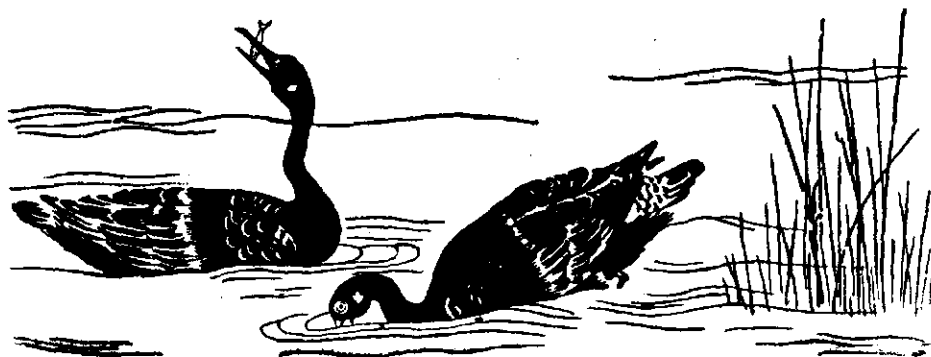
Crisanteme pale, albe crisanteme
Năpădit-au strada unde plâng castanii..
Se coboară toamna parcă mai devreme
Parcă mai devreme decât în toți anii!

Aruncând tristețe peste mahalale
Cu pierdute'n ceață ul'ți și răscruci,
Stau cu noaptea'n aripi ciorile fatale
Pe clopotniți strâmbe și ciuntite cruci..

Stau ca visuri negre ciorile funeste,
Stau ca niște cioclii legănând mereu
Gânduri de'ntunerice asvârlite peste
Toată'nfiiorarea sufletului meu..

Și'n melancolia gândurilor mele,
Străjuită'n taină de castanii'n șir, —
Răspândind parfumul trist de tufănele
Se filtrează toamna ca'ntr'un cimitir!

MIRCEA RADULESCU

PAUL FORT.

Cumetrii Regelui Ludovic

Actul VI: în castelul Pessis-les-Tours

Ludovic al XI, regele Franței, a prințuit, ca prinț moștenitor, o mulțime de supărări tatălui său, Carol al VII. A mers până a complota răsturnarea de pe tron a părintelui său, cu o parte din nobilii țării, încât de supărare, bietul rege, urmărit de frica de a nu fi otrăvit de spionii fiului său cari mișunau împrejurii, nevăzuți. — muri de foame și de supărare la 22 Iulie 1461. Urmând tatălui său, Carol VII. — Ludovic XI s'a înconjurat de oameni răi, fără scrupule, aceiași cu care complotase împotriva tatălui său. Cum era și firesc, domnia lui s'a menținut prin teroare, fiind căpătată prin violență.

În scena ultimă, a morții lui Ludovic XI, autorul subliniază ce stranie împrejurări de calitate și de defecte a fost Ludovic al XI ca om și câte nenorociri a costat pe țară cruzimea lui și a „cumetriilor” de care se înconjurase și prin ochii cărora el era deprins să vadă totul. Sfântul ermit, Francois de Paule, împărțându-l în, clipa agoniei și investind pe tânărul său fiu, Carol al VIII (abia de 13 ani) cu puterile regale, spune cu curaj, nentru toate timpurile și toate țările: că o țară se poate lipsi de a mai repeta experiența domniei unui monarh dezechilibrat care și-a început ucenicia lui ca complotist. Fie

el chiar superior ca inteligență, dacă nu-i superior și ca cumpănire și inimă, îi lipsește axa care îl fixează pe un tron. Si Ludovic XI a fost ca regele aceea ce promitea ca prinț moștenitor: duplicitate, desfrâu, cruzime și superstiție religioasă.

O singură calitate avea și aceea o moștenise dela taică-său, sugrumată de o sumedenie de cusururi: sentimentul de întregire teritorială a Franței și grija de a o păstra: iată o excepție care îi mai iartă din păcate, dar nu-i încuviințează dorința de a se mai întoarce pe pământ sub altă încarnație. — cum cerea el Sfântului Francois de Paule să obțină dela Dumnezeu

Mizeriile făcute tatălui său ca prinț moștenitor îl îndemnavă în ajutul morții să caute târgueli, complicități cu cerul, după cum în viață le practicase cu iadul și oamenii întunericului. În scena următoare se vede și ce fel de prieteni sunt aceștia când protectorul lor moare. Dificilul rol, atât de complex sufletește, care trebuie să închipuiască pe Ludovic al XI în versunea lui Paul Fort, s'a incredintat maestrului Nottara, iar rolul sfântului ermit Francois de Paule, probabil se va da d-lui Calboreanu.

SCENA I

(Singular în scenă mai întâi Maestrul Arnould, astrologul regelui; apoi Jean Coictier, medicul regelui. Tristan Ermitul, Olivier le Dain și mai târziu Sir de Commines.

La ridicarea cortinei. Maestrul Arnould, în halatul său de astrolog, stă în fața ferestrei deschise. Cercetează cerul instelat. După o tăcere).

Maestrul Arnould. — Nu: cerul nu mai are nimic să-și spună. (o pauză) Iacă și aurora în curând.

(Intră prin dreapta Jean Coictier, Tristan și Olivier).

Coictier. (Se apropie și trânteste o mână aspră peste umărul astrologului), Marte, Jupiter și Saturn, sunt ei încărligați, maestre Arnould?

Arnould. — Cerul nu-i mai prezice nimic. (frecându-și umărul). Doamne! Mult mai ești din topor, domnule Coictier...

Coictier. — Cerul! Ți-a vorbit vredodată și dumitale, negustor de mărunțișuri cerești!

Arnould. — Vindeam regelui iluziuni.

Coictier. (înălțând din umeri). Phenh!

Arnould. — Si dumneata, doctorii,

Coictier. — Mai puțin iluzorii...

Arnould. — Nu mai puțin iluzorii...

Coictier. — De unde știi?

Arnould (arătând cerul). Dar, dumneata de unde știi?

Olivier. — Sfaturi bune, cu temei, bunuri pământesti, iată ce-i videam eu.. gratis așa putea zice, căci dacă ar fi să mă gândesc la ce-am primit...

Tristan. — De trei ori conte l... știi că ai haz?

Arnould. — Cât despre sfaturile du-

mitale, mestere Olivier, s'o dai dracului de doctorie.

Coictier. — Stele mai filante ca untdelemnul...

Olivier. — Destul!

Tristan. — Poliția strajei mele i-a fost în toată vremea paza lui, și ce mi-a dat în schimb? Nimic decât simbria slujbei!

Olivier. — Plânge-te: zece scuzi pe zi, de fiecare spânzurătoare!

Coictier (cu amărăciune). — De care domnul maresal al drumurilor nu se mai lipsea! La dracu! De multe ramuri i-ai mai agățat.

Tristan (gata să se arunce asupra lui Coictier se stăpânește în ultimul moment și zice numai): Pedant!

Coictier. — Eu, Jean Coictier, care l'am scăpat de moartea groaznică de sute și sute de ori, rămân un om sărac.

Tristan (nemai stăpânindu-se, către Coictier, care stă imobil). — Ticălos sgârșit, veniturile a trei provincii nu ar fi fost de ajuns să plătească rețetele tale hursuze. Durerile lui, ușoare dimineața, printr'o mare taină se înrăutăteau seara. I le mutai ca pe niște mingii (toți râd).

Olivier. — Eh! haide, haide, bine vă mai stă să vă dați secretele pe față; micile noastre lefuri sunt întocmite și încheiate cu casa mensionurului Dauphin. De-ar răposa odată mai curând și acest Undecimus! Am fi înștiințați la timp și locurile noastre ar fi bune.

Tristan. — Il auziti, bune! Al lui e bun, Slugarnic, perucar, ambasador!

Olivier (rece). — Bune? Vreau să spun că ar fi și mai bune dacă am voi...

Coictier. — Regele, Domnilor, nu mai are mult de trăit.

(Toți se strâng în jurul lui, cere). Nici

mai mult nici mai puțin decât... câte minute sunt într'o zi! Dar noi putem să grăbim ceasul

Tristan. — Cum?

Coictier. — Făcându-l să vorbească. O vorbărie mai... infuriată, bine condusă, bine ațâțată timp de un ceas, și... moartea e gata.

Arnould. — Sfântul om din Kalabria, messir Francois de Paule, de care nu se mai desparte ca de propria lui umbră, ne va împiedica să-l ținem de vorbă.

Olivier (acru). — Sau Commines.

Coictier. — Ei bine, atunci altceva: o emoție. (În acest moment Philippe de Commines, intră pe la stânga din fundul scenei și aținteste urechea). Urul din noi să-i zică așa, în curtenie, „Mărita Ta, trebuie să ne îndeplinim o datorie tristă: astăzi chiar veți răposa...” Și va răposa numai decât!

Olivier. — Mijlocul e bun. Ești doctorul. Folosește-te de ăst drept.

Coictier. — Așa voi face.

Commimes (apropiindu-se). — Ah, domnilor, și naveți puțină milă de sufletul lui, care nu moare? Nu-i lăsați vremea să-și rânduiască și el treburile cu Dumnezeu?

Ascultați-mă: m'am învoit cu acest mare princip, ca atunci când va trebui să nu se mai gândească decât la Dumnezeu, dar numai în această clipă supremă — să-i șoptesc în cea mai mare liniște, două vorbe.

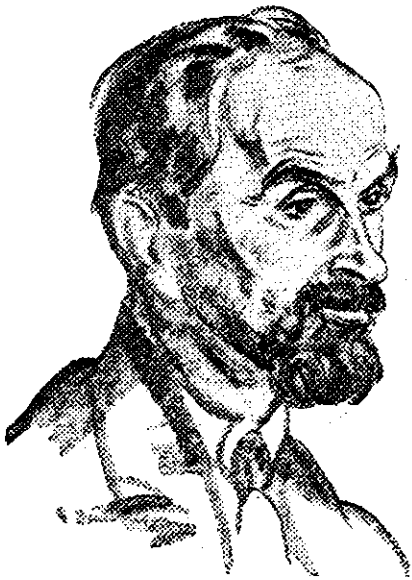
Tristan. — Cari?

Commimes (aproape încet). — „Vorbește puțin”.

Tristan (bătând din palme). — Ah! bine.

Commimes (lui Tristan). — Eu însu-mi trebuie să i le șoptesc...

Coictier. — Două cuvinte nu sunt de

D. NANU

cât o șoaptă : el nu le va auzi.

Commines. — Lăsați-mă să-i le izolez în așa fel încât să-l isbească sigur. Și moartea nezoșită prin prea multă pripă, — dar înfărsit moartea... moartea sigură, incetinită.

Tristan. — Incetinită? ce barbarie din partea dumitale!

Commines (aspru și inflăcărat). — Poate că nu e atât de aproape de ea, cât v'ați închipui. Focul sufletului pare de nestins la regele acesta.

Arnould. — Și-l îmbujorează chiar, cu o plăcută străluminare de infern.

Commines (cu asprine). — Cum?

Arnould (inclinând fruntea). — Nu se mai înbrocă de câț în purpur.

Commines. — În sfârșit. Domnilor, să nu moară din pricina bunătății voastre, și pedepșa voastră tot ar fi groaznică.

Și ce-i, la urma urmei dacă ați așteptat o zi?

Coictier (incet). — E mult.

Olivier — E prea mult.

Arnould. — Să lăsăm totuși pe domnul Commines să-l aline puțin... Cugețele noastre creștinești vor fi și mai înrăcate.

(Olivier și Coictier, ridică din umeri nedomiriți... Se aude un șgomot de pași și de voci îndărătul usei din stânga).

Tristan — Fie! Dar... iată cadavrul.

Commines (îi apucă încheetura mâinii și apoi i-o asvârlă înapoi svârlindu-i și aceste trei silabe :) Nu încă!

SCENA III

Aceiași, plus : Ludovic al XI în bogat costum de puzlur

Sfântul om din Calabria. **François de Paule**, în rasă albă, un crucifix de argint în mână și înscins cu mătânii mari de lemn negru, doi valetii purtând un enorm fotoliu pe care se mișcă așezat, s'ar zice culcat, regele Franței, palid, grozav de îmbătrânit, cu ochii încă v'oi, mereu în mișcare, aci odihnind, aci mișcând brațele sale slabe, pe două mari perni roșii și moi, asemeni plapomelor de fulgi și cari cad de ambele părți ale fotoliului. Aurora strălucind la ferestre împurpurează toată sala.

Ludovic XI (cu o voce țipătoare, lui François de Paule) :

Vreau să-l văd, sfinte pustnic! Iți spun

că vreau să-l văd, fiindcă cerul vostru nu mă mai înțelege.

François de Paule. — Monseniore, mijloacele eu...

Ludovic XI. — Hei, nu; voi nu puteți nimic pentru mine.

François de Paule. — Monseniore, dimpotrivă, am nădeidea că Dumnezeu vă va ajuta, — nu sunteți poate atât de bolnav...

Ludovic XI. — Ah! bunule, ce om sfânt esti!

François. — Dar nu pot căpăta dela Dumnezeu, ceace îndrăzniți să-i cereți.

Ludovic XI (rugător) : nici dela mica mea stăpână, buna mea prietenă?

François (surprins). — Nu vă înțeleg...

Commines (soptind la urechea lui François). — Maica Fecioara...

Ludovic XI. — Nici dela Sfinți?

François — Nici dela Sfinți nu.

Ludovic XI. — Ah! mânia voastră!

François. — Mân'a mea?

Ludovic XI. — Mânia cercască împotriva unui biet om, unui rege...

François. — Te iubesc, Măria Ta! Și Dumnezeu te-ar iubi, dar uite... te tocmești cu El.

Ludovic XI. — Un loc în cer! Un loc de unde asi visa mereu să mă întorc aici. (Apăsând cuvintele). Nu mi-am încheiat ziua mea pe pământ. Ascultă părinte François, cer lui Dumnezeu numai rei luni.

François (turburat, cu ochii la cer). — Nu! Ce știu eu? Bunătatea sa este nesfârșită.

Ludovic XI (fluând o mână a ermitului și sărutând-o). — Ah! voi mi le dați.

François. — Nu! Nici de cum! Ce sunceți voi!

Ludovic XI. — O lună, și voi înapoi pe osânditul cardinal. Monseniorele Baluc, bisericăi sale... E un însemnat vânat...

François. — Te osândești singur, fiul meu, cu asemenea dorințe care calcă în picioare cele neprihănite.

Ludovic XI. — Cincisprezece zile, o săptămână!...

François (solemn). — Roagă-te...

Ludovic XI. — Dumnezeule crud, Dumnezeule rău!

François. — Ah! În curând nu am să mai pot să vă împac cu cerul!

Ludovic XI. — Trei zile... nu? Atunci vreau să-l cheme, vreau să-l văd. Olivier! Tristan! Să vie aci! Vreau să văd pe acest Simon Badelorge. Și voi să nu veniți decât când vă voi chema. (Tristan și Olivier es, și valetii lui. Lui Arnould și lui Coictier :) Ești cu toți!

François. — Nu pot să vă înțeleg de loc să rățieți așa în superstițiile voastre.

Ludovic XI (teribil). — Ei bine, roagă-te, ce faci?

François (calm). — Da, voi ruga pe Dumnezeu, voi cere sfatul lui Dumnezeu.

Ludovic XI (Maestrului Arnould care e pe prag) : Maestre Arnould... oroscopul! (Acesta cu un gest, expresie a nepuținții lui, cludează răspunsul și se eschivează. Lui Coictier când e gata de a dispărea :) Oh tu, prietenul meu, am auzit, sunt pline buzunarele mele... Nu m'au brădat de tot. Jerburile pe cari le-ai adus din Spania... (Scoate din buzunar nișe de aur cari cad împrejurul fotoliului.) au să mă vindece, nu-i așa? (Coictier nu răspunde nimic). Hai? (Coictier rămâne înmărmurit). Ce? Nu mai e nimic pentru mine?

Coictier (brutal, ridicând o bucată de aur căzută la picioarele lui). Vorbii puțin, Măria Voastră.

Ludovic XI (lui Commines, inspăimântat de povestirea formulei). — Ce spune?

Commines. — Din întâmplare... (Coictier ese la rândul său)

SCENA VI

(Aceiași, plus : doi heralzi, micul moștenitor Carol, Commines, Doamna Ana de Baujeu, toată casa Dauphinului, Trei scutieri, și o clină, fantoma Marianeii des Cordes, Olivier, Coictier, Tristan, Arnould.

Olivier. — Ah! înfărsit...

Coictier. — Ei bine, a murit?

Tristan. — Iși trage sufletul.

Arnould. — Adio știinta noastră, adio draguțe horoscopuri!

François (lui Commines). — Da, e o mare batjocură a celor sfinte, fiul meu, dar nu erau toate nebunii, în sărmanele lui gânduri!...

Commines. — Oh! Ii vei respinge oare deslegarea de păcate?

François. — Cum m'o lumina Dumnezeu!

Ludovic XI (sughitând, face semne mereu din mâini și din ochi, ca să-l ridice). Sus! (Acum s'a ridicat singur pe jumătate).

Commines (venind reșede la dânsul). — Măria Ta, ah, vrei să ne faci să murim de mâhnire?

Ludovic XI. — Cine să moară? Cine vorbește de moarte? Sus! (Face câțiva pași înainte susținut în picioare, între largile perne roșii de care este ca și învâluit, — de Olivier, Commines și Tristan, Coictier, separat de ei, înalță indiferent din umeri). Voi muri, sus, drept în picioare! Nu! Voi trăi. Trăesc, trăesc, trăesc... Sus... în picioare, Franța! Sus... Sus! (Regele în agonie). Maica Domnului din Embrun, buna mea stăpână, în ajutor... (și deodată recăpătând puțină putere, la sfârșitul unui sugh) : Duceți-vă, și sunceți-i fiului meu... Nu! Doamna de Beaujeu... căii mei nechează!.. îi auziți voi?... Cine a sunat din corn? Dauphinul! Ce-i asta? (Cu degetele deschise pare că alungă un fluture înaintea lui, pe urmă se strânge singur de gât... Fantoma Marianeii des Cordes îi apare, cu pumnalul ridicat în mână. Nu-i decăt o fugară apariție, pe care ceilalți asistenți n'au observat-o, și care reșede se risipește).

Ludovic XI (trăgându-si sufletul :) Mariano!

François de Paule (cu glas vibrător, întinzându-i un crucifix :

Dar Dumnezeu!
Ludovic XI (cu capul răsturnat pe spatel).

Franta e Dumnezeu.
Commines (nedomirît, către François) e Dumnezeu?

François (corectând). — Si Dumnezeu! Sau altfel n'ar avea nici un înțeles, fiule!

(Cu vârful degetului mare miruește fruntea lui Ludovic XI al cărui trup întepenește în întregime).

Coictier (rece). — E mort.

Commines (singurechind înaintea ermitului). — Ah! Sfântule! deslegarea!

François de Paule. — Franța e fiica Bisericii și biserică e fiica lui Dumnezeu, (Commines înlăcrămat și cei doi cumetri susținând și coborând până la pământ trupul întepenit, întind pe re-

gele Franței în mijlocul pernelor. O tăcere. La un gest al lui Olivier, în fundul sălei, doi heralzi au apărut).

Unul din heralzi

Regele e mort!

Al doilea herald

Tăiască regele!

Ludovic XI: Sus! (S'a ridicat, cu ochii mai vii ca oricând).

(Toți fug în spre ziduri, în plină teoroare, afară de sfântul ermit care retrăgându-se calm cu un pas îngenuchiază și ridică în mână crucifixul. Communes plânge, ceilalți tremură. Ludovic al XI însăși cade și buzele-i pierd cuvântul: șoptit :) Franta!..

(Moare... În acest moment tânărul Dauphin, Carol, — are 13 ani — apare însoțit de întreaga sa casă ne care o precedează dna Ana de Beaujeu, și vine să îngenuchieze alături. Sfântul ermit, dimpotrivă s'a ridicat înălțând cât mai sus crucea de argint, pe când întreaga asistență pune genunchiul la pământ, — afară de Olivier și Tristan, cari, depărtați unul de altul, rămân ca niște statui în fundul sălii..

Doi scutieri, unul purtând mantia regală, altul coroana, trec între Tristan și Olivier, descind în avant-scenă și cu respect, la un semn al ermitului îi pun coroana pe cap și îmbracă pe tânărul prinț cu atribuțiile regale. Un al 3-lea scutier, îndărătul lor, se ivește aducând șceptrul; se duce să-l dea micului Dauphin, dar Francois de Paule îl ia).

Frangois de Paule (punând o mână pe capul încununat al lui Carol al VIII:)

Fiule, regatul vostru nu mai poate să se lipsească de învățămintele trase din încercările acestui mare principe. — ale prea înălțatului rege, — tatăl vostru — pe care Dumnezeu acum îl judecă. Dar Dumnezeu nu poate trimite o așa de mare plagă peste o împărăție, decât prin mijlocirea unui monarh care nu-și înțelege în totul rostul. (Întorcând privirea spre Olivier, Tristan și Coictier :) Intotdeauna, una din cele mai frumoaseilde pe care le poate arăta un suflet cu adevărat regal, este să nu se înconjoare decât de oameni puternici în neprihănire și cinstiți. În privința asta vei începe un drum nou, luând pildă de la Sfântul rege Ludovic. (Mișcare printre asistenți. Frangois de Paule predă șceptrul noului rege; și cu o voce puternică măreț, inspirată:)

Aduceți-vă aminte, din ceasul acesta în care ați primit șceptrul, până în clipa când moartea vă va doborî sub șceptrul ei, că scopul omului este în viața viitoare, că toți, săraci, bogați, puternici și regi, suntem niște sărmame ființe plâpânde, și că dintre toate puterile sufletului cari stau mai frumos principilor stăpânesc și strălucesc: smerenia, milostivirea și omenia față de frații lor, — viitorii lor egali în lumea eternă care va să vină. Astfel dar, te leg cu jurământ, fiule, iubeste-ți, iubeste-ți popoarele tale! Dragostea aceasta să-ți fie stânca de magnet care va atrage corabia mării tale, să fie portul acestei plutiri către care te îndrepti. Printre vijeliile lumii, sub dreptele mâni ale Cerului, dacă el nu va voi să te scutească de ele, — popoarele îți vor întoarce dragostea lor, la dragostea Măriei Tale.

Din amândouă părțile, belșugul se va revărsa peste Franta, îndurările peste rege, și slava către Dumnezeu!

Trad. de DIMITRIE NANU

„Poza“ lui Jean Moreas

Curios destinul autorului „Stanțelor“! Desrădăcinat din mediul său natal a reușit să-și asimileze cultura franceză până în nuanțele ei cele mai delicate. A știut să fie francez în cugetare și sensibilitate în așa măsură încât Maurras și Barres să nu-l socotească „metec“, ci autentic reprezentant al tradiției poetice galice.

Moréas cel dintâiu a desgropat poezia prețioasă și de un grațios jonglerism al trubadurilor.

Romanticii fuseseră medievalizanți în felul lor, de dragul „culorii locale“ și fără profunzime!

Fu dat palikarului din Pind să guste poezia atât de franceză a secolului al XV-lea și al XVI-lea. Evul Mediu revie sub pana lui altfel decât l'a văzut Verlaine („énorme et délicat“...) O artă de un formalism subtil, de o prețiozitate rafinată, un joc de cuvinte rare, cu scâlpiri de platoșe și parfum de catedrale. Aceasta a fost ucenicia lui Moréas în poezia „savantă“. Luptă necurmată a clarității mediterance în contra unui material bogat dar impropru.

Își găsea corespondența cum își găsisse înaintea lui Ronsard. Se simțea „urmaș“ deși era nou și inedit.

Nou și inedit în măsura orizontului clasic.

Școala lui „romană“ avea mai mult decât similitudini cu vechea pleiadă, iar strofele închinată lui Tailhède și Du Plessys amintesc sonetele vandomezului către Raif, sau Bellau.

Moréas se căuta însă Evul Mediu îl făcuse filolog. Apreciase cuvântul cu sonoritatea lui bizară și cu misticismul lui ascuns pe care nu-l bănuise „parnasul“.

Dar din comoara minunată încercând să facă operă durabilă și vie, a preferat marmora de Paros întrebuițată de Racine și Praxitel.

Iar „Stanțele“ i-au fost liman și reușită sunremă.

Nu au avut în ele bogățiile asiatice de culoare și parfum, dar au fost pure și armonioase binecuvântate de zei.

Reflexul dur al strofei l'a atenuat melancolia elevului lui Schopenhauer, dar fondul sufletesc era mediteraneu, sudic. Exuberanță notolită de înțelepciune antică. Panteism temperat de conștiința inutilității actului.

La Moréas, cultura și tradiția sângerului s'au îmbinat. Din frământările în-

ceputului au ieșit stanțele, expresie perfectă a spiritului grecolatin. Aticismul grec și simțul roman al compoziției au dat, sub egida lui, Pallas Athena acest divin mănunchiu.

Nu erau versurile unui profet romantic, nu aduceau au ele turburări launtrice sau conflicte ireductibile.

Erau în schimb fructul unei nobile munci. „Meseria“ de poet cu tragismul ei, cu aureola ideilor platoniciene în ambianță filisteană Victorie arhitectonică, templu ionian impersonal și maestos, floare de mirt crescută la umbra arbitrației.

În această concepție a poeziei, poetul nu e „vocea inspirată“, „trimisul lui Dumnezeu“, „un mare neînțeles“, etc., etc.

E meșterul cuvintelor și al propriei sale sensibilități, e arhitectul unei mari opere spirituale. Din cultura lui înțirale frumosului din instinctul lui artistic și-a construit personalitatea, „poza“ risipită în rime.

Jean Moréas nu plânge cu noi, nu e poetul „nostru“ în sensul unei comunități sufletesti. Sufletul lui e totdeauna distant și închis. Sensibilitatea lui nu admite mărturisiri. Temperament anti-romantic suferind doar de un romanticism al rațiunii — dacă l'am crede pe Benda.

Pentru Moréas idealul clasic era o realitate. Către el a aspirat mercur, chiar atunci când imitând trubadurii cânta „Rome la Grant“ și „les barons qui luttèrent devers Troie“.

În Stanțe ajunge uneori la o asemenea îmbinare de efecte în cât clasicismul lui asemenea celui „racinian“ își estompează forma, dispare lăsând o urmă de frăgezime și instinctiv pe care numai Jammes o va mai regăsi în „catrene“.

Astfel autorul „Svrtelor“ și al Pele-riului pasionat“ artizanul limbei și gramaticul erudit, obține simplitatea cu efortul pe care-l recomandă Gide (în „Pretexte“) și Valery.

Iar noi îl vom aprecia pentru acest efort în contra materiei dușmane, căci a iubit prea lucid zeita pentru ca arta să-i mai poată fi susur de violoncel.

NICULAE GRECU

12 Septembrie 1927.

Iubire călătoare

Rare ori în timpul săptămânii se abătea vre-un sărac pe la noi. Sâmbăta era ziua lor și Sâmbăta, dis de d'minează, până însera se nerindau la casa noastră. Li cunoșteam pe toți pentru că erau aceiași și aceiași oameni, aceleași mure chinuite și îmbătrânite de femei, târând după ele aceiași copii orbi, schiopi sau ciungi. Li cunoșteam toți ai csaei, îi cunoșteam și cei doi câini ciobănești din lanț care nici nu se mai osteneau să dea de veste că cineva străin a intrat în ogradă. Fiecare purta în spate o traistă veche, petec peste petec, de baerile căreia legase altă traistă la fel ce-i atârna în față. În ele strângeau pomana. Nu întindea mâna nici unul din nefericiții aceștia : nu deschidea nici unul gura decât ca să multumească cu un „Dumnezeu v'ajute“, sau „să vă dea Dumnezeu sănătate“ Primea fiecare un fund de făină de răpușoi și o bucată de pâine în fiecare Sâmbătă și cu ceia ce adunau de pe la alte case, își făcea provizie pentru o săptămână ca să-și fină zilele din săptămână în săptămână până la cea din urmă zi. De sărbători, în ziua celor patruzeci de mucenici, de ziua morților dururile erau mai bogate și fiecăruia i se dădea la casa noastră și un păhăruț de rachiu.

Dacă vre-un om sau o bătrână nu venea o Sâmbătă, două, trei, se observa lipsa și toți stiau că nu va mai veni niciodată. O întristare îi învăluia pe toți ai casei, ne urmă cel plecat din lumea aceasta era uitat, de-a binelea uitat.

În timpul săptămânei numai „străini“ veneau câteodată : un țaran căruia i se prăpădise casa sau îi pierise o vită dela jug ; un nenorocit căruia-i luase Dumnezeu vederile, dus de mână de feciorașul lui sau călători din lumea largă care treceau din hotar în hotar „fiindcă așa simțise poruncă dela Cel de Sus“.

O singură ființă era altfel decât ceilalți. Venia când nici nu te așteptai ; venia uneori după o lipsă de două luni

de zile sau venia câteva zile dearândul, câteodată uitând că a fost și eri, făgăduind la plecare, că am să viu și mâni dacă nu m'eți da afară“.

— De ce să te dăm afară, i se răspundea ; vină când îți place ; aici nu-ți face nimeni n'ci un rău

—Știu, știu, spuse repede, de-aceia și vin.

Nu era ca ceilalți și era departe de a se asemena cu țigancele bătrâne, încovoiate de mijloc, scriinându-se într'un băț gros, ca un toag de suferinți. Femeia aceasta era întotdeauna curat îmbrăcată, o fustă, polcă, purta, iarna-vara, ciuboșele ; în cap un șal iarna ; barizul vara, toate de culoare neagră. Când intra pe poartă, o isbea în urma ei de se auzea din fundul ogrăzii.

— Vine Savastița, spunea cineva din casă.

Venia ea o furie până la colțul cerdacului și de-acolo, după ce se oprira o clipă aruncându-și ochii spre câinii din lanț, în ogradă, se apronja în mers întins punându-și în mișcare tot trupul, de capătul cerdacului și se așeza pe podeț. La sânul ei purta întotdeauna o buceca mare, cu fel de fel de mărunțișuri. N'am văzut-o niciodată fără buceca pe care o ținea cu amândouă mâinile strânsă la pieptul ei. O purta par'că ar fi purtat în brațe un copil. Bombănia într'una cuvinte pe care nu le-am putut înțelege vre-odată.

Cum se așeza pe podeț își pune buceca lângă dânsa, o desfăcea, scoțea din ea bucăți de pânză, panglici vechi și decolorate, rămășițe de stoffe și de mătase, un adevărat bazar de vechituri și ciudățenii. Le scutura, le săruta, le mângâia cu vorba, apoi le așeza la loc, par'că ar fi fost la ea acasă.

— Ce faci acolo Savastița, o întreba cineva.

— Vă supărați, iaca plec, răspundea repede, aproape de neînțeles.

— Nu se supără nimeni, i se spunea, ne pare bine că ti-ai adus aminte și de

noi. Nu te-am văzut de mult...

— Râdeți de mine, las să nu mai râdeți, vorbea că n'tr'o zi...

Anoi isbucnia într'un hohot de răs, și dintre vechituri scoțea o cutiuță de tinichea pe care ni-o arăta ca pe un lucru rar și prețios.

Priveam spre cutiuța aceia de tinichea -- de argint o credea ea -- și nu scoțea nimeni o vorbă. Stiam că or'ce-am fi spus o supăra și pleca deîndată mânăoasă. Întâia oară eram neliniștiți și tremuram, căci îmi era frică de taina cutiuței aceleia. Poate erau farmece acolo în care credeam pe atunci sau cine știe ce pusese într'însa mîntea ei plină de tot felul de fantazii. Mi-aduc aminte că am fugit într'o odaie, m'am așezat la o fereastră și de-acolo priveam cu teamă și nerăbdător ca s'o deschid. Pe urmă nu m'am mai temut și o priveam numărând firele de betcală legate cu o corde albă, de mătase ; le numărăm deoarece vedeam că tot mai subțire se face fioncul aurii, pe care îl purta de ani și ani de zile la sânul ei. După ce ni-l arătase cu aceeași grijă îl pune în cutiuță ; cutiuța între vechiturile ei, legate în buceca. Pe urmă, par'că își aducea aminte că se găsește între ființe omenești și cu jumătate de glas :

— Dati-mi ceva să mănânc ; mi-i foame.

I se aducea de mâncare îndată. Privind când în dreapta, când în stânga, înghițea repede, grăbită, par'că o zorea cineva.

Nu-i spunea nimeni un cuvânt, căci orice i-ai fi spus, odată se scula, lăsând mâncarea acolo și pleca, nici ea nu știa unde, acolo unde o duceau pașii ei totdeauna grăbiti.

Avea grijă să nu mănânce toată pâinea și de aceia i se da o jumătate de pâine pe care aproape întregă o pune în buceca ei după ce se sătura cu mâncarea ce i se pusese dimăine. Când isprăvea, își făcea cruce, mulțumea cu veșnicul ei „bogdaproste“, își lua ziua bună dela toți și pleca încet, nu mai isbea poarta, par'că o fulgerare de aducere aminte i-ar fi trecut prin minte. Plecarea ei lăsa neliniște în sufletele noastre tulburate, o adâncă părere de rău ca o durere ce venia din necunoscut ca să se piardă în necunoscutul ce ne învăluie.

Eu am plecat apoi la școli și am lăsat în urma mea o lume de care mă îndepărtam tot mai mult pe fiece zi. Între zilele școlii duceam altă viață. Dispăreau basmele și odată cu ele o lume ce trăia ca'n basme. Veniam acasă la vacanțe și atunci altă lume vedeam, o vedeam cu alți ochi, pe mulți îi uitasem pentru totdeauna.

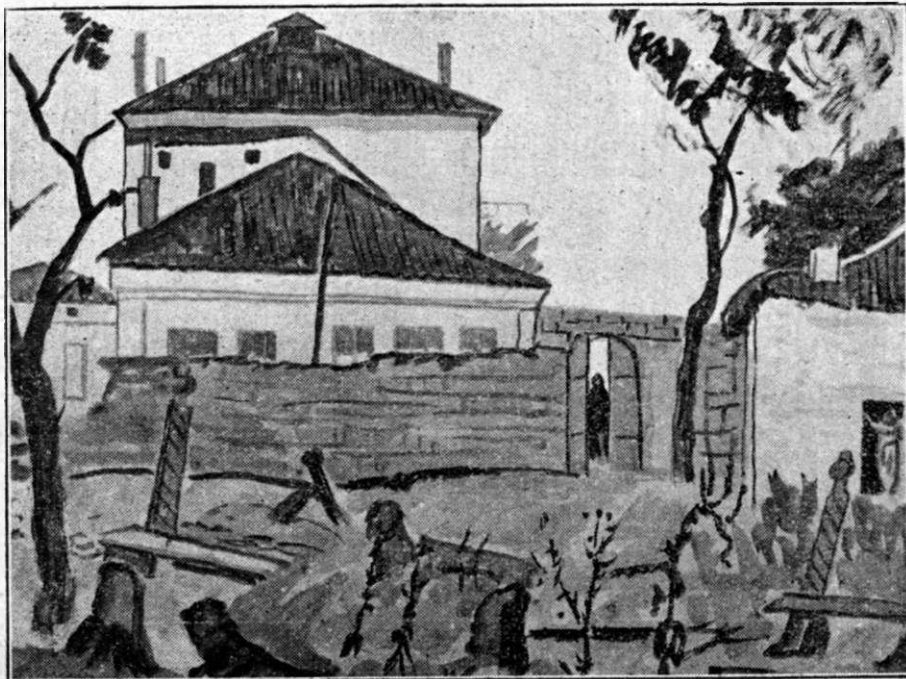
Într'o vacanță de Crăciun, cum știam cu toții în odaie, poarta fu isbită ca și altă dată și am tresărit. Mi-am adus aminte, M'am apropiat de fereastră și am privit în ogradă înzăpezită, cu cărări. Văd la colțul cerdacului o femeie care se oprește o clipă, neștiind par'că înapoi să apuce. Se uită în dreapta, în stânga, înainte, chibzuind, apoi o ia pe cărare ce duce la bucătărie. Câinii au mârâit, semn că o cunoșeau.

— N'o fi Savastița, întreb.

— Ea-i

— Fără buceca ? întreb mirat.

Ea a intrat în bucătărie și fără să scoată o vorbă s'a așezat pe o laiță. N'a întrebat-o nimeni, nimic, par'că ar fi fost acolo de cine știe când, își freca mâi,

C. BACALU : DIN DOBROGEA

V. SAVEL

nile ca să încălzească mini roșii de frig, ca și fața ei roșie.

M'am dus și eu s'o văd. Sta pe laifă, cu capul între umerii încovoiați.

— Ce mai faci Savastiță, o întreb.

— Săru'mâna, ce să fac, m'o prădat, răspunse, vorbind repede. Asta nu mi-o luat-o.

Din buzunarul fustii scoase obiectul ei prețios, cutia de tinichea și fața i se însenină o clipă, apoi își relua înfățișarea obisnuită de nelămurire.

Ai casei îi cunoșteau obiceiurile și știau că uneori se găsesec și de-aceia care să se lăcomească la „avutul“ unei nefercite. Știa și ea unde găsește un sprijin și într'acolo o purta instinctul I s'au dăruit haine pe care numaidecât le-a pus pe ea : un sal vechi, un tulan, bucățele de pânză, rămășițe de stoffe, câteva foi de hârtie, ată, ace pe care o mână mihoasă le-a așezat pe laifă dăngă dânsa. Când a dat cu ochii de ele le-a luat pe rând, le-a scuturat și, ca și cum nu s'ar fi despărțit niciodată de vechiturile ei, și le-a așezat în tulan așa cum am văzut de multe ori că o făcea.

A înodat apoi crucis capetele tulpanului și iață buccaua de care nu se despărțea niciodată la sânul ei.

Pe urmă a plecat, lăsând în suflete aceiași neliniște nelămurită.

Târziu am mai văzut-o într'o vară după vecernie, când ziua se luptă cu noaptea. Era neschimbată, parec tim-pul nu voia să-i răpească nimic din puteri. A venit, a stat cât a voit și ne urmă a plecat. M'am luat după dânsa și am mers ne ulita largă mai întâi, luminată de felinare dese, apoi pe străzi lăturalnice unde felinarele erau din ce în ce mai rare până ce am dat în uliți întunecoase, la margine, uitată și poate inexistentă în planurile orașelor. Am mers mult așa până ce am dat în șoseaua largă. Ea mergea pe cărarea de lângă șantul soselei. Unde merge, mă întrebam, poate se duce în vreun sat din apromiere. M'am hotărât să mai merg o bucată de drum Nici nu mă îndepărtasem nrea mult de oras, Să fi făcut poate treizeci de pași când văd c'o

ia la dreapta și intră într'o grădină în fundul căreia era o căsuță veche, ce se dărăpăna, pe care o știam. M'am oprit în drum, nestiind ce să fac. Mi-era teamă sau îmi revenia teama de odin'oară? Eram neliniștit și nu puteam lua nici o hotărîre Priviam spre căsuța pe care o cunoșteam și așteptam să văd o lumină la un ochi de fereastră. Poate să fi trecut o jumătate de ceas, poate și mai puțin. Văd o lumină ca un opaiț, un om, o umbră neagră în urma lui, umbra ei. Au intrat înăuntru. Ochiul de fereastră se înroșise parcă. Am deschis poarta și am pășit cu sfială. Când m'am apropiat de căsuța veche mi-a pierit teama și am intrat înăuntru Omul s'a uitat lung la mine, apoi, parcă m'ar fi cunoscut, îmi spuse :

— Poftim ședeti, dacă v'ați ostenit până la noi.

Îmi arată un scaun pe care mai întâi îl șterse cu podul palmei.

— Bună seara, i-am zis, așezându-mă pe locul ce-mi arătase.

Pe urmă am tăcut amândoi. Eu mă cercam să deosebesc lucrurile din odaie la lina opaițului : el se uita la mine, îi simțeam privirile asupra-mi. Ea își desfăcu buccaua pe marginea unui pat de scânduri, puse la o parte ce adusesse de mâncare, apoi esi afară și se așeză pe prîsnă. D'nlăuntru auzeam ca un cântec sau poate numai mi se părea că era un cântec.

— Dacă așa a vrut Dumnezeu, vorbi omul după o lungă tăcere...

Voiam să spun și eu o vorbă : n'aveam nimic ce să spun : nu-mi trecea nimic prin minte : as fi dorit să nu fiu acolo, să fiu departe, cât mai departe de căsuța aceia. Si de afară răzbia ca un plânsset până la noi

— Păcate, relua omul

— Știi ceva, putui să spun cu jumătate de glas.

— De știut cum să nu știu, că doar sunt frate cu tată-su, spuse el. Dv. n'ați știut, că nici n'aveți de unde...

În seara aceia aflasem. Aflasem povestea scurtă a unei vieți chinuită de ani și ani de zile O dragoste ascunsă, un copil ce se arăta încă înainte de a veni pe lume. Când a văzut tată-su s'a infuriat și a bătut-o, pe urmă a luat-o cu binisorul, a întrebato să-i spue cu cine : ea nu și nu, s'o omoare și nu spune. El a căutat să-si aducă aminte cu cine juca în horă, cu cine glumea mai des și a început să-i numească pe rând, pe cei care-i bănuia. Ea rîsrundea nu și nu. Atunci tată-su s'anfuriat și mai rău și a luato- din nou la bătae până a lăsat-o ca moartă. Pe urmă s'a dus la cărciumă să se răcorească. Ea a rămas singură în casă, în nesimțire, la pământ și când s'a trezit din nou la viață a simțit dureri care-i sfâșiau tot trupul I se frângea mijlocul de dureri care o ardeau ca iărtecul și ea n'avea pe nimeni lănză dânsa, zadarnic chema pe aceia al cărei nume îl șoptise pentru întâia oară când a'ncenut să vorbească, ea nu mai avea de mult mamă, ea nu mai avea pe nimeni, era singură, singură pe lume. În dureri își văzu ca într'o scîlnire trecutul atât de apropiat cum se îndepărta pentru totdeauna de dânsa. Nu, el n'o nărăsise, nu se bucurase de ruful ei să nu se mai întorcă. Mai era puțin până'ntoamnă, și'ntoamnă se elibera din armată, și pe urmă aveau să fie unul altuia pe viață, O cli-pă nu simți nici o durere parcă, trăia

O fată pe plajă

Lui IOAN TEODORESCU-SION

Nu-i nimenea pe fărni asemeni fie ;
Nisipul moale, colțurosul val
Îți poartă leagăn trupul virginal
Fragilele tipare să reție.

Albastrul umflă undele de mal
Se sparg tiparele, Și tu ești vie
Innoți, Și aplecată pe vecie
Dai mării sensul longitudinal.

Și'n urmă sveltă când sub stânci aride
Pe umerii de bronz arunci pîrop
— O mantie ce soarbe strop de strop

Sărutul — trupul stridie se'uchide
Pe fărni, Curând un zeu sau un pescar
— Cuțit sau val — o va deschide iar.

EMIL RIEGLER

Balcic, 1927.

alte clipe de fericire. Isi vede iubitul lângă ea, îi simte răsufarea, brațul vânjos ce i s'a așezat pe umeri când i-a spus că a purces de naștere și îi aude vorba :

— Tu să bagi samă de băet, că mergem la popă înainte de-a trece el poarta tarinei.

O durere cumplită îi sfâșie mijlocul, răcni și în aceiași clipă simți că ceva se rupe din adâncul nântecului, apoi nu mai știu nimic...

Când își veni în fire erau doi în casă... Cuprinse copilul în brațe, îl încălzea la sân să-i dea viață, din gură îi porneau cele mai dulci cuvinte de alintare. Fierb'nteala trupului ei nu folosea, vorbele ei dulci nu era cine să le audă, nu era gură care să crească la sânul ei. Și deodată își dădu seama ; o clipă numai. Pe urmă n'a mai fost ea niciodată aceia care a fost... Cu pruncul la sân a fugit din casă și buccaua de care nu se desparte niciodată și fiogul de beteală din cutiuta de tinichea.

Anii au trecut : căsuța veche nu mai este, a murit omul care mi-a povestit la lumina opaițului : nu mai e printre noi nici fiinta care cânta cui îl avea și nu era : s'au schimbat multe pe lume, numai dragostea a rămas veșnică im-prăștiind din potirul ei și bucurii și dureri...

VASILE SAVEL

ELEGII

I

Inzepezită floare de cajs
Pe care sufletu-mi îngheață și se stinge..
Încă-mă în caldul unui vis
Mai alb ca floarea ce din ramuri ninge.

Culege-mă din lutul înghețat
Crenguță ce te-apleci încet și alb spre mine....
Mi-e sufletul de rouă încărcat
Și ostentit.. de cel ce nu mai vine.

II

Toamna cade pe uliți, putredă.., rece..
sguduită de vânt.
Te-am așteptat înainte să plece
Cocorii !

— Nu te-ai fiuit de cuvânt —
De-acuma până la Primăvară, inima îngheață
să știi !
Și sunt multe zile.. multe nopți !..
...și n'ai să mai vii.

Spun asta, așa.. nu ca o mustrare, nu ca un regret.
Nu !
Mă gândesc mult -- Va fi un gol care..
...nimeni să-ți mai spun..
Tu.

III

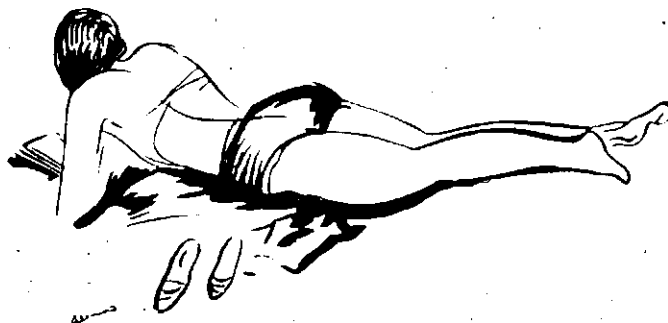
Gândurile noastre se frământă..
Mă chemi... Te strig !
Pe gura ta
Am jărnit cășunele o vară întreagă
Și eu.. să nu te pot vedea.

Inimile noastre bat mănuire..
E trist... E frig !
Pe fața ta
Culesul viilor începe să s'aștearnă
Și eu.. să nu te pot vedea.

Sufletele noastre se sărută..
Ba da !.. Ba nu..
Pe mâna ta
Atâtea mâini străine ție, te desmiardă,
Și eu.. să nu te pot vedea.

Visurile noastre se destramă..
Și eu.. și tu..
Putem pleca,
Pe drumurile care nu se fin în seamă
Căci nu ne vom mai revedea.

VIRGINIA GHEORGHIU

P O Ş T A

SYLVIUS ROLANDO

(urmare)

Dar Maiorul se încăpăţână.

— Imposibil, părinte!

O bubuitură, ca o explozie de cazan în clocot, răsună în apropiere, deşteptând peste fiorosul tunetului senzaţiuni vizuale de sfărâmaturi, de ţandări, de praf şi sfârticare. Văile începură să urle în largi vibraţiuni, una, apoi alta, până ce ultimele rămăşiţe ale ecoului se prefăcură într'un foşnet prelung, fără sfârşit, ca sunetele tainice din scoicile goale.

În uşa cancelariei apărură figurile spierate ale celor doi doctori.

— Ce ne facem, Domnule Maior? — întrebă Marian.

— Fără ordin... pe loc.

Preotul deveni agresiv.

— Eu plec!... Uite așa, fără ordin... Dumneavoastră dacă vreți, rămâneți... Dar să știți... Chestiunea mai are o față... Dezertarea la inamic.

Amenințarea clătină rezistența încăpăţânării. Instinctiv, Maiorul reveni la justificare:

— Dar răniții, ce facem cu ei? Sunt șaptezeci și cinci...

— Cei evacuabili, pe jos... ceilalți, rămân.

— Cum rămân?... Unde rămân?..

— Rămân sub Nemți!

Maiorul se infurie și începu să strige la preot:

— Cum rămân?... Singuri?... Ești nebun, părinte?... Sunt și aici reguli. E o formă de îndeplinit... Ce dracu, suntem sălbateci?... Ce o să zică Nemții?... Nu te gândești?... Ne-au învins, ne-au bătut... măcar în spitale să găsiască o altă disciplină...

— Bine, Domnule Maior, nu mă ascultați, dar o să vă pară rău... Încă o dată, asta se cheamă dezertare la inamic.

O altă bombă căzu ceva mai departe. Explozia avu rol convingător. Maiorul continuă mai domolit.

— Și eu zic, să plecăm, dar să ne gândim și la răniți... După regulament, cineva trebuie să rămână cu ei, să-i ajute, să îngroape morții... să se îngrijiască de hrana lor... Să facem, părinte, un lucru civilizat... să salvăm forma...

— Asta-i altă vorbă... Așa da... Uite... să rămână doctorul Precup.

Dar cel indicat se infurie:

— Da grozav mai ești, părinte! Știi că-mi plăci?... De ce eu și nu Dumneata? De medici are nevoie țara, de popi, nu.

— Așa scrie la carte, rânji preotul, cel mai tânăr.

— Ia să mă slăbești, c'acum întorc foaia!

— Sau poate doctorul Marian, spuse preotul montând repede, în polida împrejurărilor, o mică intrigă.

Și atunci începu dezordinea discuțiilor pătimase. Cine se sacrifică? Cine vroia să rămână cu răniții sub inamic? Aceasta era tema morală. Dar fiecare refuza, sprijinit pe motive cu greutate.

— Pe mine mă omoară Nemții, că-s Ardelean... Tot timpul neutralității am tipat împotriva lor. Sunt pus la index...

— Eu am mamă bătrână, trebuie să îngrijesc de ea.

— Ca preot, datoriile spirituale depă-

șese pe cele administrative, trecătoare... Fără ordinul Mitropoliei, eu nu pot rămâne...

În curând discuția se prefăcu în ceartă. Medicii se coalizaseră împotriva popii. Acesta le răspundea dârz...

— Eu plec și fără ordin... Să vedem cine are să mă condamne...

— De-adreptul mă prezint la cartierul general... și raportez.

— Cu inamicul lupt! Dar de bună voie, prizonier nu mă dau!...

Ca să stăpâniască rebeliunea micii cete. Maiorul îi bruscă:

— Să vă tacă gura!... Aicea eu comand!... O să faceți ce ordon eu!...

O bombă căzu din nou, întărâtând cearta. Tipetele și amenințările se învârtiau helice, împrejurul aceluiaș ax de gândire... Vânturau vâzduhul gesturile nesocotite, iar cuvintele grele împroșcau ca alicele... Tensiunea era la maximum și nu se întrezăria limita unei soluțiuni, când deodată părintele Pantelimon inspirat strigă:

— Stați, nu vă mai certați!... Am găsit...

— Ce-ai găsit, părinte?

— Cei ușor pe jos, cei gravi...

— Asta e!... Cei gravi?...

— Cei gravi rămân!...

— Asta o știam noi? Cu cine rămân?

— Cu Poșta!

— Poșta?...

— Da, cu Poșta.

— Poșta!... Da! Bravo părinte! Să trăiești! Bună idee! Cum dracu nu ne-am gândit? Să trăiești, părinte!

Și ca într'o problemă grea, în care toate elementele se orânduiesc de la sine, după găsirea primului artificiu de calcul, toate dificultățile legate de părăsirea răniților gravi, cădeau una după alta, elementar, obligator...

— Poșta-i bună!...

— Admirabilă.

— Rămâne cu siguranță.

— Parc'o întrebăm!

— S'o înaintăm în grad!

— S'o facem soră de caritate!

— E deșteaptă... Se descurcă ea perfect!

— E prietenoasă... cunoaște toți oamenii din sat...

— O să găsiască de mâncare... Are să îngroape morții...

— Ii las și bani destui!...

— Nemții n'au să-i facă nimic...

— Dacă-i „poștă“.

— Atunci, părinte, strânge materialul și... ordin de evacuare.

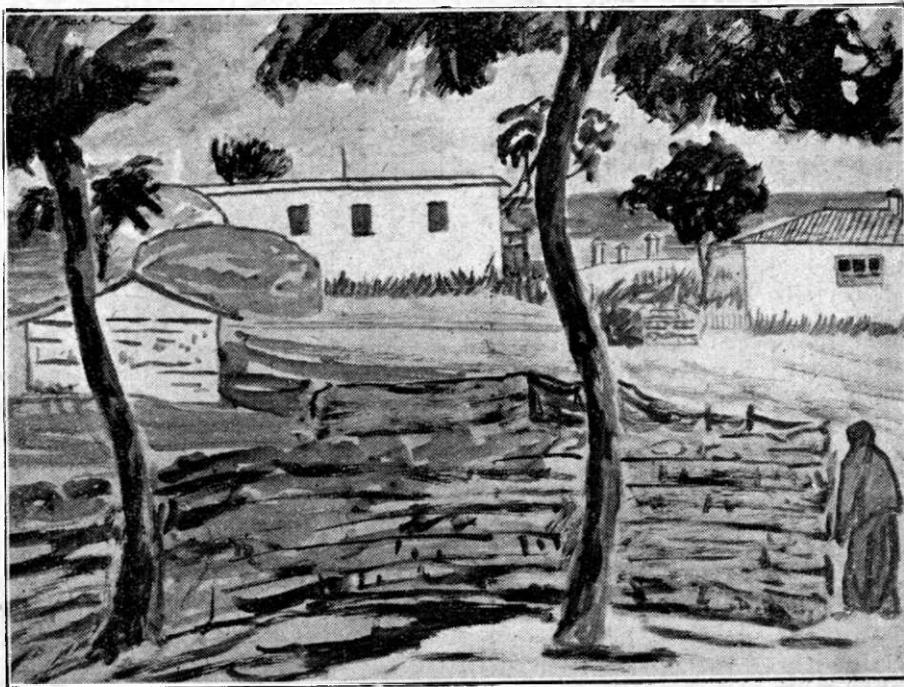
— Cine vorbește cu Poșta?

— Dumneavoastră, Domnule Maior, sunteți mai convingător.

— Bine, să vină la mine... Unul din voi să se ducă la gară, celălalt la corturi. Să nu rămână nimic!... Ne-am înțeles?...

— Prea bine, Domnule Maior. Am înțeles.

Cu surprindere a ascultat fata, dar și cu plăcere, expunerea amabilă și atât de convingătoare, a maiorului. Pentru întâia oară, în viața ei nemernică, auzia cuvinte duioase, meșteșugit întoarse, titlaturi pompoase și măgulitoare. Maiorul vorbea încet, blând binevoitor, dar serios și hotărât, iar fata asculta... Și din duelul subtil al vorbelor, ea nu prindea decât efectele grosolane ale laudelor și ale foloaselor. Metodic și convingător, fără brutalitate, chiar cu o afectată sinceritate, deslușia Maiorul, pericolele pribegiei și siguranța vieții de sub ocupație. Specula apoi cu multă ampoare, fericirea timpurilor de după război, când se va recunoaște abnegația și devotamentul ei, și mai ales înșinua într'una, perfid și tenace în sufletul ei de femeie sensibilă la lauda și onorurile legate de șefie... Și titlatura o măgulia! O măgulia și o convingea mai mult decât tot restul demonstrațiilor... Va fi șef, cum numai Doamnele din societate erau!... Va preda spitalul inamicului, solemn, cu demnitate, în pas de fanțoș efect... Va trata, se va lăsa poate, convinsă de ofițerii nemți, blonzi, frumoși

C. BACALU : PEISAJ

— se săturase de bruni și de țigănia lor.. Avea bani !.. Pentru prima oară în viața ei, cunoștea puterea și siguranța, pe care o dau banii.. Și în sfârșit, era înarmată cu un ordin, care o împuternicea față de inamic, o onora ca document și o asigura ca o poliță pentru viitor.

La despărțire, Maiorul i-a întins mâna. Asta a mulțumit-o cu atât mai mult, cu cât cei doi prieteni, Marian și Precup, fugiseră tâlhărește, fără ziua bună, fără mângâierea unui cuvânt măcer.. Fata a plecat turburată, aproape plângând. În curte a stat câteva vreme, privind năucită.. Ochi ei înstrăinați lăsa sau evenimentele să se desfășoare în rostul lor turbure, fără să le ia aminte.

Din când în când câte o bombă slobozia puterile ascunse ale munților, pădurea începea să fosișască, iar văile urlau câteva prelung și lugubru, ca într-o potopire de ape revărsate.. Pe șosea automobilele fugeau sălbatec, ca niște tigri scăpați cu cușca în spate. Din curte se auziau șgomotele scurte și seci, triste ca de mormânt, ale sapei, Răniții ce plecau, se strânseseră grămadă în fața cancelariei, așteptând neimpăcați de grabă și nerăbdare ca niște milogi hămesii, biletele de evacuare. O mașină venită până la cantonul căilor ferate, țipa într-una parcă să plesnască. Și un fior de teamă cutremura edificiul hiperbolic din sufletul fetei, atât de labil construit. Abia între răniții cei părăsiți, s'a simțit din nou în siguranță.

În cort erau doi morți și treisprezece în viață. Printre aceștia, câțiva delirau, întunecați de febră și fior. Cei mai mulți însă, erau limbezi la minte; durerea le dispăruse odată cu febra, erau însă imobilizați în rat, nemutincioși, unii paralizați din mijloc, alții cu picioarele frânse în aparate de lemn sau în bandaje de gins. Printre ei se găsea și plutonierul Porumbiță.

Plutonierul Porumbiță avea amândouă picioarele în gips. Înainte de război fusese lucrător compactor. Era un băiat frumos și destent, cu un dar în înfățișare, care-l deosebise ușor de ceilalți lucrători în atelier, de ceilalți subofițeri în regiment. Un păr negru, lucios și ondulat cădea aruncat pe spate de o frunte răzvrătită. Pe un ten alb și fin, nealterat de fabrică, nici de război, ochii se ogîndeau în niște orbite largi, prinși în cerouri de umbre dureroase. Își păstra o figură de adolescent, pe care, intenționat, potrivise un zâmbet melancolic. Avea aruncături și drăgălășenii de copil ce se alintă și o vorbă dulce, moale și insinuantă, căci era poet, poet de atelier și de mahala, revoltat, pesimist, umanitarist și sentimental. În realitate această înfățișare suavă, irocerit refuzată, ascundea de mult, un frământ nestăpânit de felurite patimi, ură de muncitor proletar, ură de om inteligent nedreptățit, iar rănit și imobilizat în carcera patului, ca la orice neputincios, în sufletul lui se organiza din neputință ură și nenoroc, un gând infam, răzbușător, intrigant, subversiv, un gând de arișt împiedecat în ascensiunea lui, ce se zbătea în clocot infundat, pe sub poșghia de falsă snăvitate, potrivită unei stănănite fățarnicii.

Fuga celorlalți clocește în sufletul său, poște mari răzbușătoare.. El nu fusese evacuat! Prin urmare nu mai era bun de nimic, Milog în cărucior, sau cerșător la ușa bisericii.. Nu mai era luat în rân-

dul oamenilor.. De aceea ura pe toți care fugiseră, și pe cei ce puteau fugi..

Când fata intră în cort, Porumbiță o chemă lângă el și începu să-i vorbească.

Afară în curte, se lucra de zor.. Bombardamentul încetase.. Pânzele corturilor, desprinsse, fluturară câteva vreme îndărătnic și rebele străduințelor oamenilor și apoi căzură. Dealul rămase acoperit doar de armăturile de fier și lemn. Numai deocâț oamenii începură să desfunde pământul pentru dărâmare. Se auziră câteva trosnete puternice, apoi ciocnirea metalică a pieselor și răspunsul scurt și întunecat al pământului..

Era o zi de toamnă, întristată.

Cerul avea puritatea și melancolia azurului, Lumina se juca cu capricii necunoscute. Într'un molid ce așezaseră pufuri de argint. Un brad se brumase, iar cei doi ofetari sângerau din rănile lor proaspete pe trupuri uscate. Pe întinderea pădurilor, cuibare de lumină se prindeau, ca niște pete de soare pe un covor.. Și oamenii lucrau tăcuți, lucrau de zor, oboșiți, în neștiire, cu lucrul înstrăinat de simțuri. Loviturile în lemn și în piatră, ruperea tinichelelor, scărfăitul roabelor, demontarea pieselor, erau învăluite parcă de depărtare și suna trist, a prăbiegie. Până în prânz, întreaga formațiune a spitalului a fost la pământ.

Pata de chelie a dealului avea acum altă înfățișare. Gospodăria de pe ea părea evacuată silnic de un proprietar neîndurător. Corturi, mobilier sanitar, instrumente, baloturi de material, țărği,

mese de operație, stau strânse în mormane sau împrăștiate la întâmplare. Trăsurile de ambulanță și căruțele cu pânțele lor căscate așteptau să fie încărcate, Răniții evacuați erau gata de plecare. Din poiata lor, caii întorceau capul cu grijă. Într'un colț al ogrăzii câni răscoleau mormanele de balingar, unde se găseau bucăți de gangrenă cu carne sănătoasă..

Prima ambulanță plecând, masivă și grea rușe un sentiment grav și duios. Parcă pleca un car funerar! Oamenii se legaseră iute de acel petec de pământ.. Și apoi o altă ambulanță și așa mereu alta, tot alta.. luau drumul gării, unde se făcea imbarcarea.

Până'n seară curtea spitalului se golise. Doar un singur cort rămăsese, cortul răniților neevacuabili mare și trist, ca o enormă cloșcă, ce apăra sub ea niște pui piperniciți..

Câteva vreme durase evacuarea, plutonierul Porumbiță vorbise în cort. Vorbise mult, insinuant, perfid, excitând pornirile neputincioase ale celorlalți răniți și mai ales căutând să lămurească pe fată, Rănile îl dezlegase de disciplina ierarhiei și îi dădeau — credea el — libertatea instigării. Cu deliciu descosea evenimentul, evidențiind din lenta lui destrămare, toată batjocura, mizeria și nerecunoștința.

— Ei fug, fraților.. Fug !.. Ce le pasă ?.. Și pe noi, pe care ne lasă aici !.. Ce le pasă !.. După ce ne-au băgat în foc, ne-au schilodit, ne-au nenorocit !.. Acum și de sufletele noastre își bat joc !

STAMPĂ

Cerul de ceață-al toamnei pe câmpii lîn se destramă,
Peste brazde arse care vor da holțe de cenușe;
Razele, sfioase stoluri, ce jucau ca pe-comoară.

Astăvară.—

Toamna

Le-a'mpletit în nimb de zgură

Și a'ncremenit pe zare, răstignită pe o gură

De fântână

Părăsită...

Cior'le — păianjeni negri, — prinse'n plase moi de ceață,
Pe câmpii plutesc și-așteaptă toamna pradă să le cadă;
Văluri, Văluri de tăcere, cad pe sufletu-i de ghiață,
Cad grămadă.

Ca de plumb singurătatea tot mai grea, mai grea apasă—
Moartea cenușie parcă stă de vorbă cu urâtul
În pustiu'n care toamna bruse a risipit trecutul..
Rele, negre ca păcatul, la răscruci pândesc câmpii
Pe drumeaguri să sugrume stolul razelor târzii..

Pier câmpiile imense, în cătușe de durere,
Mohorâte stepe'n care rățăcesc numai strigoi;
Iară toamna, răstignită pe Golgote de tăcere,
Râde straniu, mulțumită, că a semănat dezastru —
Ziua neagră de apoi.

ALEXANDRU COLORIAN

Și în mierea vâscoasă a glasului său se ascundea doar otrava... Apoi către fată :

— Și de tine și-au răs!.. Te-au mințit, te-au momit!.. Te-au lăsat aici, cu spitalul în spate ca să poată fugi ei.. Cu cine o să înmormântezi tu morții? Cine o să-ți aducă de mâncare și de oătură?.. Babele din sat și neputincioșii?.. Și-au bătut joc de tine, proasto, și cu i-ai crezut!.. Au să vină nemții și au să te necinstească... poate te și omoara..

Fata asculta mereu, asculta vorba lui perversă și sub imboldul instigării continue, ea simțea tot mai apăsător, asaltul îndoielii și al indignării.

— Dacă n'am eu picioare zdravene, fraților!.. Ehe!.. De ce n'am eu picioare!.. zise într'un târziu Porumbiță, schimbând efectul argumentării..

— Ei, ce-ai face?.. Ei te bat, ei te judecă!.. zise un vecin.

Porumbiță se infurie, Sprijinindu-se într'un cot, se sălta de mijloc, apoi smucind, își potrivea mâinile ca pentru un atac cu baioneta.

— Uite, așa așa sta la poartă... cu arma.. Și așa tipa „Napoi!” No să plecați! Aci cu noi să muriți!

Și căzând pe pat epuizat :

— Dar acum, ei fug în voie.. Fug fraților!.. Că n'are cine să-i oprească.. N'au dușman nici înainte, n'au dușman nici înapoi.. Iar noi să ne închinăm la icoana Maicii Domnului! Ea să ne fie de ajutor, să ne ocrotească de pizma inamicului și de ticăloșenia alor noștri!..

Și își făcu cruce, privind către icoana atârnată de un câprior la intrarea din napoi a cortului.

— Doamne-ajută!.. — răspunseră în cor ceilalți răniți.

Fu o scurtă tăcere, după care Porumbiță începu din nou să vorbească încercând, ca toți neputincioșii, voluptate din plămăuire și verbă. Dar vorba lui cădea fără reflex, fără ecou pe oglinda de păcură a tăcerii resemnate..

În afara cortului condamnat, viața spumega anrgă, impulsivă, furioasă Pe șosea, automobilele alergau smintite, gata să doboare, inconștente și insensibile în goana lor.. În curte se lucra din răspuneri. Piese aruncate în care, cădeau un zgomot metalic mat, de fierărie uzată sau în salturi uscate de lemnărie veche. Aroii din când în când se deslușiau onintel'le cailor, tipetele oamenilor și pornirea hurducată a căruței. Și apoi o nouă încălțătură și după câțiva vreme o altă plecare. Iar peste oglinda de păcură a tăcerii resemnate, aluneca un așternut gros și întunecat, ca de moarte.

După ce isprăvi de strâns și de încălțat în curte, preotul intră și în cortul răniților rămași împreună cu trei sanitari. Căci părintele Pantelimon profitând de răgaz, vroia să încerce tot ce prisosia.

Să nu rămână nimic dușmanilor, măi băeți.. — Și-i injura..

De oamenii părăsiți nici nu-i păsa! Să nu se piardă material! Asta-l frământa.. Iar în vorba și în fapta lui, se deslușeau mai multe momente sufletești, era împotriva inamicului, dorul de afișare, de bravadă și mai ales avaria. Căci, preotul cu sufletul lui de țaran zgârcit, îndrăgise tot materialul și-i sângera inima după obiectele părăsite, ca după orice risipă, ca după boabele de grâu aruncate în vânt sau strivite în arie sub copita cailor.

— Fugiți părinte, fugiți!.. Și pe noi ne lăsați nemților!.. — îl întâmpină glasul mios al lui Porumbiță.

— Dar n'o să vă car în spinare, răspunse cu brutalitate preotul — apoi, către sanitari :

— Haideți!.. Să nu rămâie nimic!

Sanitarii se așezară pe lucru, Paturile și mesele de noapte se includeau frângându-se din încheietori. Jghiaburile de sârmă îmbricate unul în altul, alcătuiau enorme cizme ca de cavaleri medievali. Atelele lineare, bandajele în gips, feși, aparate de fracturi, scuiători, lighene și vase, erau scoase afară, dosite în saci sau aruncate deadreptul în căruțe. Preotul supraveghea cu băgare de seamă și nimic nu scăpa celor doi ochi sași, mai strâmbi și mai hâzi, de înverșunare.

— Uite colo un pachet de vată.. și dincolo, o atelă.. Pleacă-te, vită, și-o ridică!.. Ori îți-i greu și-o lași inamicului.

Răniții priviau tăcuți, dezarmați în fața fatalității.

Cortul golit în parte, devenise trist. Paturile, chiar cele de prisos îl înviorau, îi dădeau viață. Acum părea ciuntit, D'n pământul gol se răspândia doar liniște, întuneric și îngheț. Numai Porumbiță se căznea neostenit să aducă sufletul tovarășilor din deșertăciunea desnădăjdei, pe planul realității :

— Fugiți, părinte, fugiți!.. Și pe noi ne lăsați Nemților!..

Preotul se făcu că nu-l aude. Dădea ordine :

— Colo, o scuiătoare.. N'auzi, mă tâlharule, uite-o scuiătoare.. Și pe jos, încă un dos de pernă.. Il lași.. Ai?... Par'că ar fi averea lui tat'..

Și apoi se făcea din nou tăcere și tot mai adâncă. Fiecare lucru răpit, lăsa gol în locul lui. Afară se întunecase.

— Mai repede, mai repede, că ne-apucă noaptea!..

— E gata, părinte.

— Gata tot?

— Așa credem..

Și preotul începu din nou să cerceteze cortul, Era multumit! Nimic de prisos nu rămânea. Și totuși cuviința formei fusese păstrată, așa cum dor'a, maiorul Inamicul putea veni! Fiecare rănit avea cele trebuincioase. Făcuse o evacuare, nu fugise. Și se simți mândru! Aruncă, spre siguranță, încă o privire jucăușă, ca lumina unui far, jos prin paturi, pe sus!.. Deodată se orri.. Icoana!.. Rămânea icoana!.. În suflet simți o slăbiciune.. Era icoana lui!.. El o adusese dela Mitropolie și o legase de câpriori, el o sfințise!.. Era conilul lui! Și o uitase!.. Desigur că inamicul paștas ar fi batjocorit-o ar fi scuiat-o, ar fi necinstit-o în fel și chipuri.. Iluminat oarecum, ca de o revelație, se îndreptă către ușa cortului. Dar plutonierul Porumbiță era la pândă..

— Ne ia icoana, acum, fraților!.. Icoana, care ne apăra!.. Fraților, ne ia icoana!..

Pentru întâia oară, răniții începură să murmure..

— Icoana, icoana!.. Ne ia icoana!..

Furios, preotul se întoarse către plutonier :

— Tacă-ți pliseul!

Întinse mâna, dar n'ajunse icoana.

— Sanitar, dă-mi un scaun.

— Icoana, icoana!.. Nu ne luați icoana!..

Preotul se urcă hotărât pe scaun. Dar deodată, Poșta ca o smintită, cu părul căzut, cu ochii sclipind prin întuneric,

C. VLĂDESCU : PORTRET

îndrăzneț și nerușinat bravând, se repezi la preot :

— N'o să iei icoana.. Nu te las să iei icoana..

— Ești nebună femeie? — se rosti popa.

Dar Poșta îl apucase de mână. — Nu te las să iei icoana!.. N'ai s'o iei!..

Preotul o îmbrânci cât colo :

— Marși de-aci târfă!..

Fata se ridică nebună : hohotia și amenința prinsă de un acces de furie frenetică, dezordonată în gesturi și în vorbă :

— Las' că-ți arăt eu ție.. Țap fără barbă!.. Țap fără barbă! Javră!..

Îl scuiă și fugi d'n cort.. Preotul desprinse icoana, dar gestul lui par'că fu damnat, Răniții începură să țipe, să se zvârcolească în pat, căpătând puteri neobișnuite. Câțiva își simțeau chiar și picioarele. Sprijiniți în mâni sau coate, ridicăți din mijloc, unii se rugau, alții amenințau

— Icoana!.. Icoana!.. Icoana!..

Iar Porumbiță amenința :

— O să vă pedepsească Dumnezeu, părinte!.. O să vă pedepsească..

— Mare noroc ai, tâlharule, că trebuie să plecăm.. altcum, cu pat cu tot, la gard te-aș pune!.. — Și preotul, se îndreptă către ușă, urmat de sanitar.

Răniții urlau într'una. Unii începură să se tânguiască și să plângă ca la hoct, alții amenințau, Nici unul nu știa ce vrea. Se deslănțuise un acces de furie colectivă, în care abia se deslușia :

— Icoana.. icoana.. icoana..

Și glasul lui Porumbiță, tinând :

— Are să te pedepsească Dumnezeu!.. Are să te pedepsească Dumnezeu!..

În curte, preotul se liniști. Îndârjirea răniților se mai potolise. Se auzia doar un tânguț rupt în gemete lungi și monotone, tot mai fără putere, ca de om ce își dă sufletul.

Se întunecase!.. Din păduri se ridica către cer aburul de noapte, D'ncolo de dealuri, un cerc de nori împrejmuia incinta orizontului, aruncând munții în puterea cea mare a negurilor. Bolta era însă curată. Stelele, sclipind din pleoape de azur îndoliat, căutau să iasă la petrecerea cea mare a vieții.

O căruță pleca. Mai rămânea doar una. Preotul se simțea obosit. Furia răniților îl obosise mai mult decât chiar munca zilei! O mașină venită la can-

topul de drum de fier, îl deșteptă cu un fluierat scurt și repetat; ca o chemare. Înțelese !.. Il chemau cei din gară..

— Gata, mă țigane ?

— Să leg frânghia, părinte.

Și omul smuncia legăturile în cârligele de fier ale căruței. În cort, se jeliu ca de mort !.. Părintele Pantelimon vroia să plece odată. În noaptea ce se apropia, jalea răniților, căpăta o strună vrăjită, de cobe, care infiora sufletul lui superstițios.

— Mai repede ! N'auzi.. mă Țigane ?..

— Gata Părinte.

— Trece la coadă iau eu hăturile ! — și se urcă în căruță.

Preotul dete bice : dar caii nu plecau, erau prea oboșiți, prea mult munciseră.

— Impinge !.. N'auzi mă ?.. Ce stai ca o vită..

Insfârșit, după multe opinteli, chinu-toare, injurături, căruța se urni din loc, părăind din toate încheieturile. Dar deodată se auzi un strigăt ascuțit, scurt ca de comandă :

— Nemții ! !..

Era cealaltă voce a lui Porumbiță, vocea lui de cazarmă, care poruncește pe sub ostul cuvintelor, din intențiuni și modulări vocale.

— Nemții !

— Și numaidecât corul neputincioșilor începu să urle, nu speriat, ci cu ură, în toate nuanțele imaginate pentru teroare, lugubru, tânguitor, fioros, vrând să dea impresia de lucru necurat, de stafii, de moarte.

— Nemții !.. Nemții !..

Părintele Pantelimon se sperie. Intoar-se capul și cercetă împrejurimile. Era liniște deplină. Șoseaua era goală. În depărtare, se auzea căruța plecată. Nici o lumină, nici o mișcare !.. Înțelese numai decât gândul mișel al plutonierului care voia să-l chinue până la plecare.

— Nemții ! — strigă încăodată Porumbiță și corul răniților dete răspunsul :

— Nemții !.. Nemții !.. Nemții !..

Preotul injură ca să se descarce de obidă, și apoi către sanitar :

— Impinge, vită !..

— Nemții !.. Nemții !.. Nemții !.. — gemeau într'una răniții.

Dar sanitarul țigan, stors de vloga sufletului și înspăimântat până la dezesperare de grozăvia înscenării, fu prins de halucinație și părăsind căruța, o rupse la fugă, tipând :

— Nemții !.. Nemții !.. Nemții !..

Părintele Pantelimon puse mâna pe armă, dar se opri.. Il prindea el pe Țigan, îndată, la gară..

— Nemții !.. Nemții !.. Nemții !.. — urlau răniții

— Nemții !.. Nemții !.. — se auzeau din depărtare, ca un pâlănit de muribund, vocea pierdută a Țiganului, printre răspunsurile scurte și zăpăcite ale econului.

Rămas singur, Părintele Pantelimon își potrivea arma lângă el, ca pe-un tovarăș. Apoi se ridică în picioare hotărât să isprăvească odată. Începu să îndemne caii smucind hăturile și biciuind cu putere. Căii se opintiră din toate încheieturile lor și căruța adâncită în pământ de greutate, porni. Dar la poartă se opri Poșta cu un drug de targă în mână și aținea drumul.

— Stai ! N'ai să pleci !

Si amenința cu drugul.

Prin întuneric, nebunia ci lua trup de stafie desmățată și lascivă. Părul îi ațărna în coamă despletită. Ochii, mari și

sclipitori, dogoreau vâpăi de zgură necurată. Iar drugul, ca o uneltă drăcească amenința să doboare, să năruie.

— N'o să pleci, stărv de popă !.. Aici o să stai !.. Aici !.. Să vină Nemții !..

Și corul răniților, o clipă tăcut, începu din nou jaluca lui psalmodie.

— Nemții !.. Nemții !.. Nemții !..

Preotul strigă mâniaș :

— În lături, femeie !

— N'o să pleci, popă parșiv !.. Tap fără barbă ! Tap fără barbă !..

Mașina dela canton dete câteva țigule repezi și pătrunzătoare ca niște junghieri. Poșta începu să rădă haimanaleste :

— Te cheamă ?.. Ai ?.. Te chiamă ?.. N'ai să pleci !.. Aici ai să stai !..

— În lături, femeie, că..

— N'o să treci tăhurule.. că te ucid, cu mâna mea te ucid..

Și rotia drugul, amenințând.

Popa se gândi s'o sperie și dete bice cailor. Dar fata repezi drugul.. Capetele animalelor se feriră instinctiv și parul căzu pe oște. Din cort se auzia instigația drăcească a lui Porumbiță și apoi corul îndârjit al răniților :

— Nu-l lăsa.. nu-l lăsa..

Se stabilise între fată și răniți, fără nici o învoială, fără nici un semn, dela distanță, doar din intenții și din contingența întâmplării, un plan comun de luptă.

— Nu-l lăsa.. Nu-l lăsa..

Preotul își dădu seama, că vorba era de prisos.

— În lături femeie.. Înc'odată îți spun.

— N'o să treci !.. Tap fără barbă ! Javvră ! Hoțule ! Spurca-ți-asi odoarele !..

Popa întinse arma.

— În lături femeie, că fac moarte de om..

Și atunci, Poșta, care se văzu în fața armei, singură și dezarmată, se năpusti cu toată ura ei de femeie neputincioasă, pentru care ultima răzbunare e batiocura, batiocura impudică, nu a vorbelor ci a faptelor. Aruncând drugul, ea ridică rochia și începu să se bată pe pantece, țigănește :

— Na !.. Trage ici !.. Trage unde-ai lins !..

— La o parte femeie !..

— Trage !.. Crucea bisericii tale de poară !..

Preotul trase un foc în aer. Poșta începu să urle căinește. Abia se înțelegea :

— Săriți, fraților !.. Săriți.. mă omoară !..

Iar în cort, se auzi vocea de comandă a lui Porumbiță :

— Pe-el, fraților !.. Pe-el !.. Nu-l lăsați.. Stai că venim !..

Și atunci se petrecu ceva înrozitor, neînclăpuit pentru o minte lucidă.. Din cort începură să iasă pe brânci, niște ființe oribile, ca niște reptile deșălate..

Frau răniții

Ven'au, tirându-se la pământ, ajutându-se fiecare cuv rutea, în mâini, în coate în umeri, unii cu baionetele, înfingând când una, când cealaltă în pământ, apoi săltându-si trupul ca la înot și trăgând după ei niște picioare moarte.

Preotul crezu că înnebuneste. Fra parcă asaltul unor morți înviați.. Răniții veneau urlând, gemând, în delir.. Și baionetele scâlpeau ca fulgere de oșel, scurt repezite în pământ..

— Pe el !.. Pe el !.. Nu-l lăsați !.. — auzi comanda lui Porumbiță, din cort. Iar înaintea lui, juca în chip de vrăji-

toare posedată, Poșta, cu mâna pe oșteea căruței.

Popa avu viziunea netă.. Voiau să-l omoare.. Întâi îl vor dobori la pământ, și apoi îl vor gătui sau îl vor străpunge cu baionetele.. Mîntea îi lumina parcă cele mai neînsemnate tainițe ale sufletului.. În aceeaș clipă, el văzu deodată tot.. și cecace trebuia să facă și ce avea să răspundă mai târziu.. Se găsia în legitimă apărare.. Acest moment sufletesc îl fericia, îi da prilejul răzbunării, Liniștit și limpede la minte de cumplita surescitare, aproape zăbind de o contorsiune senzuală, el întinse arma așteptând.. Poșta se aplecase.. Când fata se ridică cu drugul în mână și se repezi să-l pălească în cap, preotul trase.. Poșta se prăbuși ca o bestie..

Răniții încremeniră la pământ !..

Caii, înnebuniți, o luară la fugă. Se făcuse liniște !.. Câtăva vreme, ecoul armei se repeta din vale în vale, parcă se-guind.. Și apoi, pacea cea mare a războiului, pacea dintre două vijelii, se lăsă ca o cupolă de ghiață și întuneric, peste toate împrejurimile.. Chiar și apa limpede a Răsnoavelor, sunând mereu de aceleași pietre, ca o muzicuță de copil, se intrupă după câtăva vreme în trupul cel mare al tăcerii.. Și în noaptea de cimitir a războiului, doar vocea înfrântă a lui Porumbiță, se tânguia, neputincioasă sub obrocul de fier al soartei nepăsătoare :

— Ei fug, fraților.. Ei fug..

Predeal 1927.

SYLVIVUS ROLANDO

ERRATA

No. 40, pag. 627, coloana 1-a, rândul 58, a se citi : ..părănd — ras de barbă, cu figura lui țigănoasă, încrunțată de doi ochi sași, stăpănită de un nas lung și subțire, sub care stau răstignite două mustași mari și negre — un haiduc, etc.

No. 41, pag. 644, coloana 3, rândul 59, a se citi : ..pietriș de stele, multe și strălucitoare ca niște nestimate azvăr-lite cu două mâini dintr'o ladă de odoare, de o favorită orientală, revoltată într'un serai.

No. 41, pag. 645, coloana 1, rândul 55, a se citi : ..coroane de nori din care fășniau doar piscurile, sau aprinși ca de brâncă de soarele ce apunea.

E. Fromentin

„Foaia Poporului“

Printre publicațiunile pentru popor, la locul prim se cuvine să amintim „Foaia Poporului“, înființată în anul 1893 la Sibiu, ca organ popular pe lângă „Tribuna“ lui Ion Slavici. Foaia aceasta a fost întemeiată din inițiativa lui Ion Rusu Șirianul, care a semnat multă vreme ca redactor responsabil. Tot el i-a imprimat caracterul politic cultural și i-a făcut înmărtirea materialului, clăsându-l astfel: Articol de fond politic, informațiuni politice, stiri din România, articole și sfaturi economice, o foarte bogată cronică și foiletonul cu literatură potrivită pentru popor, îndeosebi colecții de poezii populare și alt folklor. Împărtirea și caracterul acesta le-a păstrat până la trecerea acestei publicațiuni din proprietatea partidului național în mâna unui tipograf sas, care o cumpărase dimpreună cu tipografia „Tribunei“.

Primul număr a esit ca număr de probă în luna Decembrie 1892, iar al doilea cu data de 10/22 Ianuarie 1893. De atunci a apărut regulat în fiecare Duminică.

Succesul a fost peste așteptare. Chiar după numărul de probă abonamentele veneau din toate părțile Ardealului și creșteau cu fiecare număr, încât administrația, care tinărise chiar dela numărul 2 câte trei mii de exemplare, se văzu nevoită a anunța în numărul 7 că numerii vechi, ceruți de abonați, nu se mai pot trimite fiind complet epuizați.

La înălțimea succesului material a fost și succesul moral. La „înștiințarea redacției că „va publica cu plăcere ori ce dare de seamă despre lucruri mai însemnate ce se petrec pe la sate, orice plângere dela cei ce se simt loviți din vre'o parte oare care“ și că „va da sfaturi sătenilor“, publicul dela țară a răspuns în mod larg. Corespondența redacției devenise în scurtă vreme foarte bogată.

Oamenii cu mâinile scrijelite de munca grea a plugarului, cari abia știau să citească silabisind și să scrie în aceeași măsură, își așterneau pe hârtie năcăzurile lor, mari și mici, cerând sfaturi sau ajutor împotriva celor cari le pricinuia aceste năcăzuri, flăcăi și fete mari își „vărsau focul inimei“ în versuri populare și le trimiteau „la gazetă“; preoți și dascăli bătrâni făureau poezii ocazionale, de obicei preamărind pe martirii neamului, cari erau osândiți de tribunalele unguesti și infundau temnițe de stat (închisoarea politică) din Seghedin.

Astfel în scurtă vreme s'a realizat prima fază, care deschidea cuvântul către cetitori din numărul de probă: „Foaia aceasta ese din popor pentru popor!“

Intr'adevăr, așa a fost Foaia Poporului în epoca ei glorioasă: o gazetă scrisă de popor pentru popor.

Cuvintele ce le adresa redacția către cetitori în numărul de probă, nu erau un apel comercial cu promisiuni vagi și ademeniri sedicioase pentru cei lesne crezători, ci erau cuvinte pornite din inimă curată, cari nu puteau să nu atingă și să nu cuprindă inimile curate ale țărănimii, către care erau îndreptate.

„Doritori de-a vedea națiunea noastră,

se spunea acolo, înaintată, știind cât e încă de făcut la sate ne vom îndrepta mereu privirile înspre țărănime“.

Iar mai denarte:

„Îmbogățirea mintii, ridicarea moralității, ridicarea moravurilor poporaticii rurale a noastre prin cetire, iată ce ne propunem. De aceea foaia se va scrie numai pentru sate cu dorința de a apăra pe plugarii români în toate plângerile lor drepte. Ne vom ridica glasul de câte ori îi vom vedea nedreptățiți, vom fi necrutători față cu potrivnicii de neam străin, întocmai cât de puțin vom răbda răul venit din partea celor ce ai noștri se numesc.

„Prin pilde vii, delă noi și din alte țări, vom arăta mai presus de toate bunătățile școalei, ca românii toți să se îndemne a trimite copiii la școală, ca astfel să ajungă și poporul nostru fruntaș, iar nu înnilaf“.

Cum puteau țărăni să nu tresalte de bucurie la cetitul astorfel de cuvinte, cari făceau să incoltească în inimile lor obidite nădeidi frumoase pentru viitor. Ceeace auziseră ei până atunci la întrunirile politice, fără să fi putut înțelege prea bine de ce era vorba, vedeau acum, în coloanele acestei gazete, scris pe înțelesul lor.

Iar când această gazetă le vorbea, după cele de sus, și de frații lor liberi, s'ar fi putut ca ei să nu înțeleagă cu firea lor inteligentă, că „Foaia Poporului“ vrea să-i pregătească pentru zile și mai mari, decât acelea cari le-ar fi adus belșug în casă și mulțumire civică?

„Mândri de patria liberă și independentă a fraților noștri din România, scria redacția „F. P.“, vom da seamă despre toate câte se petrec dincolo, în Țară. Vom arăta care popoare sunt vrednice de dreptatea noastră și de care să ne ferim“.

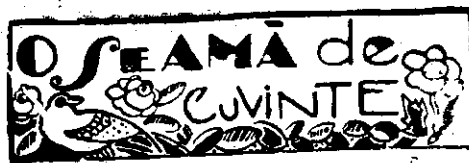
Dar de-o actualitate deosebită sunt și pentru zilele noastre următoarele cuvinte, cari arată drumul ce ar trebui să-l urmeze toți conducătorii și îndrumătorii poporului:

„Ne vom face, mai presus de toate, chemare, ca atunci când vom desvolta mintea, să cultivăm inima poporațiunii noastre dela sate, ca în aceeași vreme când mintea i-se luminează prin învățături folositoare, inimile să se înalțe cu mândrie în dragostea națională.

„Vom propovădui deci iubirea de frațe: suntem fii ai aceleiași națiuni! Pe gilcevitori îi vom scoate dintre noi, — pe pismătăreți îi vom arăta cu degetul, pe toți vom căuta să-i îndreptăm“.

Așa vorbeau în anul 1892 gazetarii ardeleni poporului din Ardeal. Ce deosebire între timpurile de atunci și cele de azi. Cuvintele lor ar trebui să aibă și acum același ecou, fiindcă nu și-au pierdut nici azi actualitatea.

ION BAILA

Oscar Wilde făcu într'o zi complimente unei artiste cam bătrâno pentru rolul încat.

— Ah, zise ea făcând fașoane, de fapt ar fi fost nevoie pentru rolul acesta, de tinerețe și frumuset.

— O! doamnă, răspunse Oscar Wilde care-i ghici intenția, d-voastră ați dovedit tocmai contrariul!

Un critic de artă se prezintă la Liebermann cu niște desemnuri proaspete ale unui tânăr artist, care trebuie „încurajat“, rugându-l să cumpere două desemnuri pentru cincizeci de mărci, căci artistul se afla în cea mai neagră mizerie.

— Știi ce, Sarah Bernhard a spus odată: „de l'amour tant que vous voudrez mais, pas de cochoneries“. Ține domnule, o sută de mărci, dar ia-ți și tablourile înapoi, răspunse Liebermann.

Alexandre Dumas-tatăl recomandă odată, printr'o scrisoare, unuia dintre prietenii săi cei mai buni, pe un exocro de cea mai ordinară speță.

— Îți trimit pe unul dintre cei mai buni prietenii ai mei: deschide-i larg ușile, fă pentru el cecace ai face pentru mine, etc... etc..

După câtva timp se întâlnește cu prietenul care îl tratează cu răceală. Au loc între ei explicații. Prietenul reproșează lui Dumas, care uitase totul, excesul de încredere: era vorba despre ultimul protejat.

— Ei bine, întrerupse Dumas, e cel mai bun, cel mai adorabil băiat din lume! Plin de spirit, de inimă!

-- Da, dar mi-a șterpelit ceasul.

-- Cum! Și pe al d-tale?

Celebrul poet francez Verlaine scria o cronică la o revistă franceză literară, care-i plătea articolele 5 franci, unul.

Intr'o zi Verlaine veni la redacție:

— Nu vă e rusine? întrebă furios pe casier. Mi-ați dat eri o niesză de 5 franci falsă!

Nu vă supărați, Domnule Verlaine, iată altă piesă, spune îndatoritor casierul.

Verlaine puse imediate piesa în buzunar.

— Și pisa falsă? ceru casierul.

— Piesa falsă? strigă Verlaine infuriat, mai vorbiți de piesa falsă? Dacă ați ști cât necaz am avut, până am scăpat de ea!

Intr'o zi contele de Mony trebuia să se ducă în persoană la Banca lui Rothschild, pentru o afacere financiară. Bancherul îl primi foarte politicos.

— Domnule, îi spuse Rothschild fără multă ceremonie, vă rog luați un scaun.

— Știți cine sunt eu? spuse omul de stat jignit, Vorbiiți cu Contele de Mony.

— Domnule Conte, replică Rothschild, atunci vă rog luați două scaune.

RUD. A. KNAPP

Pe Atlantic *)

de V. V. STANCIU

TEATRUL NAȚIONAL: OMUL CU MĂRTOAGA, piesă în 4 acte de Gh. Ciprian.

Drept orice introducere ar trebui să urăm d-lui Ciprian ca și la următoarele piese să aibă inspirația tot atât de fericită și să nu devină mistic. Căci sfârșitul atât de frumos și de neprevăzut al „**Omului cu mărtoaga**” poate deștepta oarecari temeri.

Subiectul e cunoscut: un biet arhivar pasionat de curse cumpără o mărtoagă pentru care suferă toate umilințele și loviturile până când mărtoaga în care el crezuse profund și neșovăelnic, datorită îngrijirilor lui, devine cel mai bun cal de pe hipodrom, și îi răscumpără prin onorurile ce i se dă, toate suferințele trecute.

Piesa e scrisă în stil de șarjă, și de mușcătoare ironie împotriva societății, care batjocorește și crucifică pe toți marii fanatici ai unui ideal. Prin aceasta capătă vestmânt de universalitate.

Un atare subiect, tratat în spirit tragic n'ar fi fost modern și mai ales n'ar fi interesat. Atunci Chirică ar fi trebuit să fie înlocuit cu toți martirii și eroii omenirii și simbolul de la urnă care dă farmec piesii n'ar mai fi fost atins.

Tehnicește, piesa are unele sfângăcii și pe alocurea dorul de mai mult, dă naștere la naivități, dar cine poate să se lege de asemenea amănunte, față de noutatea și suculența operii.

Și puține opere au atâta suflet românesc în cuprinsul lor. Ironia tare, humorul discret și crud, umanitarismul naiv, dar nu lipsit de simțul realității și misticismul vag care pătrunde și stăpânește sufletele eroilor, aproape de sfârșit, sunt caracteristicile eroilor din piesă și ale specificului românesc în același timp.

A crea oameni stăpâniți de patimi, e cel mai mare dar pe care natura îl poate face unui dramaturg și cu d. Ciprian n'a fost sgârșit. Viața care se degajă intens și interesul ce stie să deștepte în spectatori faptele eroilor motivează speranțele care le pun toți în talentul d-lui Ciprian.

Și dacă n'are să mai fie furat de noutatea vreunei idei, pe care va voi s'o umanizeze, căutându-i un subiect potrivit și eroii specifici, și va râvni să creeze numai oameni, e sigur că nici un alt Chirică nu va mai deveni prin simbol asemenea lui Cristos și nici lucrările d-sale nu vor fi mai puțin interesante și mai puțin universale. Fiindcă pasiunile omenesti sunt mai universale și mai eterne decât ideile și simbolurile.

INTERIMAR

Epiderma Oceanului a început să se increțească ca o piele omenească la frig. Oglinda de apă pe care am lunecat șapte zile, acum se brăzdează. Pe pământ, la cea dintâi adiere de vânt, frunzele, cele mai sensibile, se impresionează și tremură. Pe apă sunt valurile cari se infioară cele dintâi și apoi noi, oamenii după vapor. De jur împrejur cât vezi cu ochii „berbecii” își sbârlesc coama de val într'un alb prevestitor de rele. Valurile se umflă și se coboară și iar se ridică, parcă toate ar vrea să cabreze. Ce mic îmi pare acum vaporul. Se mișcă în toate părțile după cum oceanul se joacă cu el. Nu văd decât dealuri și văi de spumă. S'ar zice, o formidabilă răscoală de ape. Mulțimea de valuri, odinioară blândă, care dormita parcă pentru eternitate, sub împilarea nemiloasă a vântului, se ridică deodată și ne dă surpriza înfricoșătoare a unei revolte de sclavi. Fiecare val șopteste celuilalt lozincă răzvrătirii, s'au înțeles, orizontul amenință sinistru, marea întreagă este un singur norod infuriat care nu vrea decât distrugerea. Fiecare val, înebunit de mână, vrea să se transforme în câte un mormânt. Spectacolul este... sublim, cum i-ar zice Psihologia pentru a-l micșora ca să-l facă înțeles. Ce poate fi mai grandios decât natura dinamică. O furtună pe Atlantic nu se poate descrie. Se simte doar imensitatea infuriată nu începe în cuvinte. Cer iertare cititorului dacă am deformat-o, încercând s'o'nghesui în câteva fraze. Văd în zare corăbii cu pânze umflate. Sunt bărcile pescarilor din Islanda, cari cu toată urgia apelor s'au dus la pescuit. E cursa obligatorie după pâine, goana în care omul trebuie să lupte nu numai cu semenii, ci încă și cu natura. Lupta aceasta a fost totdeauna crâncenă. Cât de scump plătește omul victoriile lui asupra naturii, care nu a renunțat de a se revanșa. E atâta primejdie întinsă pe ape și doar undeva, departe la țarm sunt copilași ce așteaptă să li se aducă mâncarea...

„Pluie cu bourrasque, il faut qu'il sorte, il faut qu'il aille, car les petits enfants ont faim.”

Soarele luminează la orizont, producând aspecte ireale de apocalips. Ruga copiilor de pescari n'a fost zadarnică.

Pe vapor, la o altă clasă se află și o echipă de călugărite, trimisă în misiune religioasă. Cele mai multe sunt tinere, unele aproape copile. Aceste fături stau ziua n'treagă în sala de lectură evitând lumea, adâncite în citirea cărților sfinte

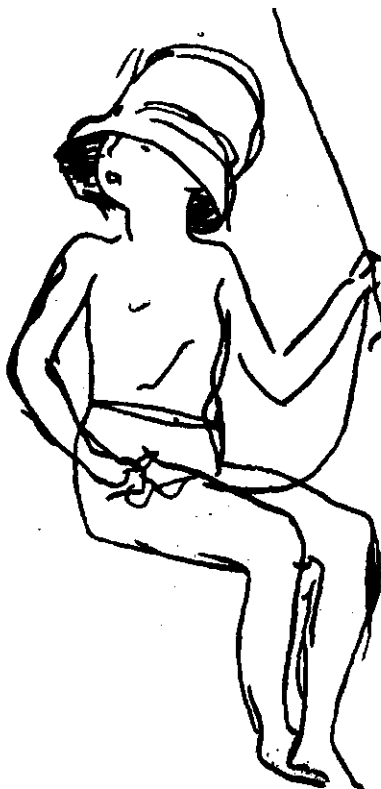
O seară grea de tăcere. Un cer stropit de stele. Un luceafăr care atrage ca și fundul mării. E una din acele nopți care răscumpără singură toate

durerile unei vieți. În calmul răscolitor de suflete a început un cântec lin, ca o rugăciune de seară. E parcă un plâns duios, care în acompaniamentul valurilor infioară. Călugărițele cântă, eșite pe covertă, increzute în discreția intunerului ca într'un duhovnic. Poezia acestei nopți divine le-a biruit. Chemate de viața șoptită ispititor de buzele firii, au suspendat pentru câteva ceasuri opera lor continuă de lentă sinucidere. Este în cântul lor atâta melancolie, că pare a fi însăși tinerețea ce cântă, dragostea lor neimpărtășită, exaltată toată de această noapte vrăjtită. E în acel glas dulce, fecioreluic, chemarea fiorului necunoscutului și setea, de mult strună, a unui mire altul decât Christ.

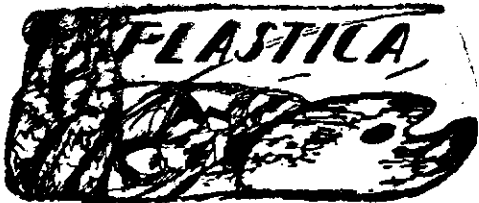
Sunt fiii din sufletul lor, cari picură în mare. Sunt visurile tinereții exfoliate unul câte unul, smulse de briză și înecate'n mare

Jos în sala de mâncare un grup de sectari religioși au făcut aci biserică plutitoare. Predicatorul, un tip blond ca spritul și cu obrazul de culoarea crengiștilui, vorbește în fiecare după amiază credincioșilor cari ascultă cu multă evlavie. Predică cu patos, convingător dacă nu și convins. Perorează cu fandări retorice în eretici. Soția sa, o maniacă religioasă prinde muște. Pune atâta atenție și năjune în operația sa, încât ai crede că fiecare musculiță inofensivă e un spiriduș antichrist, și că această vânătoare decide soarta religiei crestine.

V. V. STANCIU

*) Din volumul „Altă lume” (Note dintr'o călătorie în America), ce se află sub presă în editura „Curierului Jucător”.

UN SPANIOL

DESPRE PICTURA ROMANEASCA

Modelul a plecat lăsându-mi în atelier un parfum curios, de carne tânără — și cauciuc. Pe divanul care mai păstrează încă tiparele, calde, ale formelor ei — aflu, întredeschisă, o poșetă fină, neuzitată pe la noi.

De bună seamă, un dar de curând căpătat.

Îl cercetez cu nevinovată curiozitate. O batistă roz, de matasă..., o cheie de nichel..., cinci monede, spaniole, de aur..., rosu de buze..., și o broșurică.

Tresar. Broșura e românească și poartă titlul:

EXPOSITION D'ART ROUMAIN

30 Sept. — 10 Oct. 1927

PAVILLION DE LA MAISON DES

JARDINS

(CHAUSSÉE KISELEFF)

CATALOGUE

CONGRES DE LA PRESSE

LATINE

Bucarest — Oct. 1927

Sunt în 12 Octombrie, adică două zile după închiderea Salonului — și încă nu am aflat nimic, din coloanele presei latine a Bucureștilor despre existența unei asemenea expoziții de artă românească.

De bună seamă, voi descoperi în filele acestui catalog, al ziaristului spaniol — (căci, hotărît modelul meu a căpătat poșeta dela un oaspete, gazetar spaniol) — ceiace, în circumstanțele date, firesc ar fi fost să descoper, mai întâi, în gazetele bucureștene.

Nu mă înșel.

Marginile catalogului sunt înegrite cu mici caractere strânse și energice, cari țin dreptul artiștilor și operelor expuse, o rețea de aprecieri și sentințe uimitoare, câte odată, prin spiritul și justetea lor.

Cum asemenea documente sunt rarissime pentru noi Români — le traduc și le tipăresc, fără nici o alterare, cu rugămintea pentru confratele străin, de a mă ierta că, necunoscându-i numele, nu pot avea plăcerea să-l împărtășesc cetitorilor noștri — potrivit uzanțelor literare.

Asa dar:

PEINTURES

C. LECCA — (indiscifrabil)..

G. TATARESCO — meșteșugar iscusit.. fără simț pictural. — deci anost.

TH. AMAN — Delacroix... minus temperamentul

C. STAHI — realist cucernic.

N. GRIGORESCU — formidabilă facilitate... sprinten... agreabil... Inșă prin ce „național” ?!

I. ANDREESCO — pictorul acesta, mort așa de tânăr, va trăi încă mult.

G. D. MIREA — vidă grandelocvență..

ST. LUCHIAN — Într-un muzeu spaniol, ar provoca panică. Vopseaua lui e explozie de lumină. O sărbătoare tragică. Un delir. N'am întâlnit nicăiere o asemenea paletă. Dar pentru ce, Dumnezeu, numai una singură aparține Statului românesc?

ARTHUR VERONA — (indiscifrabil)..

ȘTEFAN POPESCO — prudent până la inexpressiune..

TH. PALLADY — delicate și triste acorduri de orgă.

G. PETRASCO — a.. ha!.. iată ceva care îmi răscolește adânc suvenirul sumbrului Toledo..

ALGAR BALTAZAR — fin și sugestiv..

CAMIL RESSU — înaltă inteligență picturală, portretist de clasică pătrundere.. compozitor cu vastă și nezdruncinată știință.

ISER — adânc expresiv.. dar, uneori, incisiv până la denaturare..

I. STERADI — (indiscifrabil)..

I. THEODORESCU-SION — talent puternic cu multiple și inepuizabile surse..

S.MUTZNER — — — — —

RODICA MANIU — (indiscifrabil)..

MARIUS BUNESCU — delicat și totuși vioiu și expresiv..

TRAIAN CORNESCU — — — — —

CECILIA COUTZESCO-STORCK — Euretmié.. bohémienne..

FR. ȘIRATO — (indiscifrabil)..

LEON VIORESCU — atent și grav..

ȘT. DIMITRESCU — (indiscifrabil)..

VIRGIL DARESCO — frumoasă fugă impresionistă.

HENRI H. CATARGI — încă unul cu sobrietăți iberice, în ochi și pe paletă..

LEON BIJU — melancolic..

D. GHIATA — (indiscifrabil)..

ELENA POPEA — — — — —

PETRE IORGULESCU — temperament facil.. dar temperament..

I. MIHAIL — cuminte..

LUCIAN GRIGORESCU — — — — —

C. BABIC-DANIEL — supleță..

HENRI DANIEL — (indiscifrabil)..

NINA ARBORE — — — — —

MERICA RAMNICEANU — — — — —

OLGA GRECEANU — — — — —

SABIN POP — (indiscifrabil)..

AUREL BAESU — (indiscifrabil)..

ADAM BALTATO — — — — —

C. BACALU — foarte pitoresc în descrițiunea peisajului oriental..

DEMIAN — — — — —

V. ARNOLD — — — — —

SCHWEITZER-CUMPANA — pictor..

VASILE POPESCO — indiscifrabil)..

TACHE SOROCEANU — portret expresiv..

TACHE PAPATRIANDAFIL — — — — —

NADIA GROSSMAN-BULIGHIN — — — — —

AUREL KESSLER — (indiscifrabil)..

CORNELIU MIHAILESCO — — — — —

MARCEL LANCO — imbrăntă în cu-

lori cari consumă armonie, chiar nebunia te poate vrăii..

LUCREȚIA MIHAIL — (indiscifrabil)..

Pe albul paginei 30. — care face, în catalog, pauza între capitolul PICTURA ȘI AQUARELLA găsesc următoarele rânduri, pe cari le traduc iarăși, fidel, deși n'au decât indirectă legătură cu țara și arta românească:

„...Pe stradă, femeile române sunt mult mai reușit pictate de cât în tablouri, și totuși mai ieftine de cât acestea din urmă.

„...Din 141 de picturi expuse aici, 103 sunt luate din colecțiile particulare și numai 38 din ale Statului..

„Imprumutat unui reporter român una hârtie de o mie lei.. până mâine.

„Nelly Popesco?.. Par'că așa mi-a spus!.. Drace.. i-o fi cum-va frate?

„Mi-a dat rendez-vous la muzeul de pictură E o farsă! Mi s'a afirmat că nu există de cât director..”

La marginile foliilor, cuprinzând aquarelia, foarte mult spațiu curat.

Ici-colo câte un rând, care înseamnă o ochire din fuză:

CECILIA CUTZESCU STORK — multă vervă..

RODICA MANIU — delicios de intim..

LUCIA DEMETRIAD BALACESCO — curios..

Pervazul rubricii NOIR ET BLANC e scrijelat, în câteva locuri, cu un creion recalcitrant:

CONSTANTIN D. STAHI — fantastic burin..

G. D. MIREA — bluff..

R. IOSIF — amuzant..

MARIA PANA BUIESCO...?..

A. JIQUIDI — multă vlagă satirică..

Asupra sculpturii — nimic.

Pe ultima conertă, desemnat vag, un răcitor de șampanie, din care se ițește găul unei sticle goale. Subt această naivă vigneta, un număr de telefon și o rețetă: Cărbune de zinc 15 — Huile de Cade 4 — Soufre 6 — Acid Salicylique 0.75 — Salicylate de Méthyle 0.25 — Vaseline 74..

N. N. TONITZA

E C O U R I

**Cu numărul acesta,
„Universul Literar“
își încheie o etapă și-și
oprește pentru câtă-
va vreme apariția.**

**Cum și când, va reapa-
re, se va anunța
prin „Universul“.**

MUȘAMAUA SFĂȘIATĂ

Prelunga masă la care, ca alți noi șapte în contra Tebei, asistam, în târgul cu serioase reminiscențe revoluționare, la examenul de bacalaureat din sesiunea de toamnă, era aceeași masă maritoră gloanțelor descărcate în ajun, de un june intelectual român, decis să spele în sângele examinatorului pervers, rușinea de a fi fost lăsat repetent pentru a nu știu câtă oară.

Frumoasa mușama neagră, strălucitoare și orgolioasă, tănuitoarea fidelă a tător cerneluri vărsate fără de urmă, sta, sfâșiată într'un colț și prin firele de scamă murdară, lemnul de brad își arăta intestinele răvășite de spiritul de demnitate al junelui intelectual român.

Tinerii candidați vorbeau cu elocință despre îndatoririle cetățenești, despre operațiile electorale, cărona atâția dintre ei le dăduseră în practică cele mai prețioase lumini, amuțiau brusc după ce schimbaseră sexul literar al scriitorilor, îngânau o întâmplare din tânăra lor experiență amoroasă pe care o puneau pe seama lui Eminescu, dădeau ochii peste cap în semn de renunțare nevinovată, își promiteau să nu mai audă de Universitate, numai să scape cu bine din iadul acesta încins al bacalaureatului (ca acea tânără candidată, grațiată de clasa 8, cu obligația că nu se prezintă la bacalaureat, răspunzând, surprinsă asupra delictului: „Oare nu sunt în dreptul meu?“, mutau cu cea mai mare bună credință, munții din locul lor, secau fluviile, rădeau orașele de pe suprafața pământului și în vreme ce ignoranța își sufla cicloul între zidurile acelei săli de examen, gândul mi se ducea cu o sută de ani mai târziu, când ași fi vrut să înviu pentru o zi, în aceeași sală de examen, la același examen al bacalaureatului ca să mă conving că și epste o sută de ani, candidații la bacalaureat vor fi la fel de nepregătiți, cu toate că în locul acestor ziduri de astăzi, vor sta al-

tele de marmoră și în locul apostolilor dela ușa de intrare (aflat-ați oare, că la două zile după atentatul cu pricina, spada sfântului Pavel se afla ruptă dela mijloc și cheia sfântului Petre paznicul raiului, confiscată? — Ceeace nu s'a pomenit nici în timpul Nemților — trageți concluziile — cum zic localnicii) și în locul apostolilor va sta, surzătoare, sub umbra ochelarilor, statuia în fildes a omului școalelor, a marelui diletant de construcții școlare, a singurului vinovat, întrucât ar putea să schimbe și ondul lucrurilor dac ar voi să gândească altfel, de ruina spirituală a învățământului secundar, de astăzi.

Pentru că discuția ce se urmează în presă, pe tema rezultatelor bacalaureatului nu atacă — afară de câteva excepții onorabile — adevărata rădăcină a răului.

Bacalaureatul a fost cel mai eficace mordant pentru fixarea putredei situațiuni a învățământului. Toată campania publiciștilor, toate tânguirile congreselor profesorale, n'au izbutit să convin-gă așa de repede și așa de definitiv, ca această piatră de încercare a bacalaureatului.

Numai că atâta nu ajunge. În dosul acestui dig, al bacalaureatului, ridicat în fața valurilor ignoranței care amenințau să inunde Universitățile, trebuie s'înceapă adevărata campanie de construcție sufletească. Să înceteze zidurile.

Dacă nu vrem să ne trezim cu clasele goale, de suflet. Deja în locul dascălului de altădată, veghează, gârbovit de obo-seală și cu gândul la nevoile de-acasă, un polițist care abia răzbește să fie ordinea multimilor ce se înghesuiesc între zidurile confortabile ale școlilor.

A multumilor dintre care se recrutează câte un descreeat ca cel de deunăzi, care sfâșie mușamaua de pe biata mizerie a învățământului.

Dar poate că și în acest rău — stă un bine.

FLORENȚA LUI DANTE

D-șoara **ALEXANDRINA MITELU** tipărește la tip. „Bucovina“, o lucrare intitulată: „Florența lui Dante și alte cronici italiene“ (80 pag., lei 40).

Publicate în majoritatea lor în revista de studii italiene „Roma“ a d-lui prof. Ramiro Ortiz, ele sunt adunate cu gândul, cum mărturisește autoarea, de a ajuta la răspândirea gustului pentru literatura italiană.

De o utilitate incontestabilă, această lucrare aduce, într'o aleasă limbă literară informațiuni studioase, despre câteva probleme capitale ale literaturii italiene.

Cităm: Florența lui Dante; Canjonierul lui Petrarca; Giovanni Vergu; Alessandro Manzoni. În amintirea lui Renato Serrai Luigi Siciliani; Poezia lui Ugo Betti și se încheie cu agreabile note de drum Neapoli-Roma.

EPOPEEA RAZBOIULUI

ROMANESC

Sub acest titlu și într'o elegantă broșură. (tip. „Bucovina“, I. E. Torontiu, 36 pag., ilustrat), d. George Baiculescu, harnicul recensent literar, publică o dare de seamă asupra celor trei volume din „Istoria războiului pentru întregirea României“ a d-lui Const. Kirițescu.

Lucrarea d-lui Kirițescu, din care, de curând a apărut în limba franceză (la „Cartea Românească“) un rezumat într'un volum, a mai tentat până acum și pe alți cronicari literari cari i-au consacrat studii speciale.

Broșura d-lui Baiculescu, expune meritele istoriei d-lui Kirițescu, căreia îi află atât însușiri de istoric, sinceritate în expunerea adevărului cât și însușiri de prozator.

„Cu cele trei volume ale istoriei războiului, d. Constantin Kirițescu intră în rândul marilor noștri prozatori, încheie d. George Baiculescu, studiul său.

CRITICA

Primul număr din „Nouvelle Revue Française“ aduce în obișnuitele Reflecțiuni asupra literaturii, ale lui Albert Thibaudet, interesante considerații asupra criticii.

Problema desbătută de Thibaudet ar fi, în esență, următoarea: „Pentru ce critica, ca să ia naștere, a așteptat secolul al XIX-lea?“

Critici au fost, zice Thibaudet și înainte de secolul XIX-lea. Bayle, Féron, Voltaire, Chapelain, D'Aubignac, Denys din Halicarnas și Quintilian sunt critici. Nu sunt însă critică.

Și-apoi ia în discuție cele trei condițiuni proprii secolului XIX, cari au favorizat ecloziunea criticii.

„Critica este hrănită de aceste trei rădăcini: corporativă (profesori și jurnaliști) — istorică (gustul de inventar), — liberală (coexistența partidelor inimice).“

Negreșit, încheie Thibaudet, vor fi critici literari cât timp vor exista cărți și jurnale, și radiofonie, adică la nesfârșit. Inșă critici literari, nu sunt chiar Critica, acea putere care a luat conștiință de sine în secolul XIX și la începutul secolului XX, între tratatele de Viena și Versailles..

